

**Міністерство охорони здоров'я України
Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж
Житомирської обласної ради**

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни

«ЛАТИНСЬКА МОВА»

спеціальності 226 Фармація, промислова фармація
для студентів
освітньо-професійного ступеня – фаховий молодший бакалавр
(заочна форма навчання)

2023 рік

МОДУЛЬ I

ФОНЕТИКА. МОРФОЛОГІЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ. РЕЦЕПТ ЯК ДОКУМЕНТ. НОМЕНКЛАТУРА І СЛОВОТВОРЕННЯ. САМОСТІЙНІ ТА СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Фармація» після завершення вивчення дисципліни «Латинська мова» очікується, що здобувач повинен бути готовим продемонструвати наступні результати навчання:

- знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- спілкуватися державною та іноземною мовами у професійній діяльності;
- встановлювати ділові комунікації між усіма учасниками професійної діяльності;
- використовувати інформаційно-комунікативні технології та інформаційно-пошукові системи у професійній діяльності;
- сприяти процесу обміну об'єктивною, зрозумілою, точною фармацевтичною інформацією з гарантуванням її конфіденційності;
- демонструвати базові знання з навчальних дисциплін циклу загальної підготовки для засвоєння навчальних дисциплін циклу професійної підготовки;
- використовувати нормативно-правові акти в процесі професійної діяльності, положення належних фармацевтичних практик, всі наявні стандартні процедури з метою завчасного забезпечення якості виробленої продукції, наданої послуги, виконаної роботи тощо.
- здійснювати професійну діяльність з урахуванням її значущості для здоров'я людини та напрямків розвитку фармації;
- оволодівати певною роллю при входженні в нову ситуацію оточуючого середовища, розуміючи елементи виробничої та соціальної адаптації;
- дотримуватися вимог санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці та безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки у професійній діяльності;
- дотримуватись принципів фармацевтичної етики та деонтології у професійній діяльності;
- пропагувати здоровий спосіб життя з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності, поширювати інформацію щодо профілактики захворювань, небезпеки безвідповідального самолікування;
- виконувати в умовах виробничої діяльності завдання, які забезпечують раціональне використання, відновлення, примноження та збереження природних ресурсів;
- розпізнавати загрози для життя симптоми при зверненні в аптеку відвідувачів, які потребують обов'язкової консультації лікаря;

- не допускати відпуску неякісних та фальсифікованих лікарських засобів з аптеки та її структурних підрозділів;
- забезпечувати належне зберігання та схоронність лікарських засобів та товарів аптечного асортименту відповідно до вимог нормативних документів;
- виготовляти в умовах аптеки лікарські засоби за рецептами лікарів та на замовлення закладів охорони здоров'я;
- керуватися нормативно-технічною документацією у процесі промислового виробництва лікарських засобів;
- виконувати основні заходи, направлені на надання домедичної допомоги в різних клінічних ситуаціях, спрямованих на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я;
- робити висновки щодо ідентичності лікарської рослинної сировини, наявності домішок, приналежності до певної групи за вмістом біологічно активних речовин;
- виявляти потреби, запити споживачів фармацевтичної послуги, відповідати їх очікуванням;
- консультувати та надавати необхідну інформацію відвідувачам аптеки під час відпуску лікарських засобів (медичних виробів), застосовуючи на практиці професійні знання;
- реалізовувати (відпускати) лікарські засоби та інші товари аптечного асортименту;
- класифікувати лікарські засоби за фармакологічними групами, умовами зберігання та умовами відпуску з аптеки.

ТЕМА: ВСТУП. ФОНЕТИКА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М., 2017. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 224 с.

План

1. Латинська мова, походження, розвиток.
2. Внесок латинської та грецької мов у створенні медичної та фармацевтичної термінології.
3. Роль латинської мови в світовій культурі та сучасній медичній та фармацевтичній освіті.
4. Грецькі слова і корені з диграфами.

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

1. Назвіть імена античних вчених, які внесли вклад в створення медичної термінології?
2. Яка роль відводиться латинській мові в середні віки, в період Відродження?
3. Назвіть вчених, які писали латинською мовою.
4. Назвіть номенклатури, в яких використовується латинська мова. Складіть схему і запишіть в зошит.
5. Як графічно позначаються довгота і короткість звука?
6. Як здійснюється складоподіл у латинських словах?
7. Назвіть умови позиційної довготи (короткості) складу.
8. У яких випадках голосний, що стоїть перед двома приголосними, є коротким?
9. Назвіть довгі суфікси та наведіть приклади.
10. Назвіть короткі суфікси та наведіть приклади.
11. Як визначити кількісну характеристику голосного, що стоїть перед одним приголосним?
12. Від чого залежить наголос у багатоскладових словах?

1. Тестові завдання:

1. Вказати два слова, де приголосний “s” вимовляється як [з] :
a) assumo; b) gargarisma; c) sirupus; d) Glucosum; e) emplastrum.
2. Вказати три слова, де приголосний “c” вимовляється як [к] :
a) cito; b) cera; c) lac; d) Cucurbita; e) decoctum.
3. Вказати слово, де буквосполучення “ngu” вимовляється як [нгу]:
a) lingua; b) lingula; c) unguentum; d) Sanguisorba; e) pinguis.

4. Вказати два слова, де буквосполучення “su” вимовляється як [св]:
a) *suavis*; b) *consuetudo*; c) *capsula*; d) *sumere*; e) *suspensio*.
5. Вказати два слова, де буквосполучення “ti” вимовляється як [ці]:
a) *solutio*; b) *mixtio*; c) *combustio*; d) *injectio*; e) *tibia*.
6. Вказати слово, де “z” вимовляється як [ц]:
a) *Zincum*; b) *Schizandra*; c) *Oryza*; d) *azygos*; e) *rhizoma*.
7. Зазначити склад, на який наголос ніколи не падає:
a) перший від кінця слова; b) другий від кінця слова; c) третій від кінця слова.
8. Другий склад довгий, якщо він містить суфікс:
a) -ic-; b) -iv-; c) -id-; d) -ul-; e) -ol-.
9. Другий склад короткий, якщо він містить суфікс:
a) -in-; b) -it-; c) -id-; d) -ur-; e) -os-.
10. Другий склад довгий, якщо він містить:
a) диграф; b) дифтонг; c) буквосполучення *rg*, *pl*.
11. Другий склад короткий, якщо його голосний стоїть перед:
a) двома та більше приголосними; b) *x* або *z*; c) диграфом.
12. Вказати три слова, в яких другий склад довгий:
a) *Althaea*; b) *tinctura*; c) *arsenicus*; d) *suspensio*; e) *fossula*.
13. Вказати два слова, в яких другий склад довгий:
a) *necroticus*; b) *lamella*; c) *cerebralis*; d) *contraho*; e) *foveola*.
14. Вказати два слова, в яких другий склад короткий:
a) *Tormentilla*; b) *iodidum*; c) *complexus*; d) *activatus*; e) *sanguineus*.
15. Вказати три слова, в яких другий склад короткий:
a) *benzoas*; b) *Validolum*; c) *Arachis*; d) *bronchitis*; e) *palpebra*.
16. Вибрати слово з наголошеним другим складом:
a) *Viola*; b) *Ephedra*; c) *extraho*; d) *Vipratoxum*.
17. Вибрати слово з наголошеним третім складом:
a) *Oryza*; b) *myoma*; c) *Crataegus*; d) *hydrochloridum*.

2. Завдання: Визначити довготу та короткість другого складу від кінця слова, поставити наголос:

tabulētta, signatura, Crataegus, Calendula, choledochus, emplastrum, Foeniculum, substantia, remedium, heroicus, unguentum, Betula, Viburnum, oleosus, activatus, Frangula, gastricus, species, Salvia, monosulfas, fluoridum, paluster, Absinthium, magistralis, aquosus.

Виконати: опрацювати с. 12-22 та виконати вправи до теми.

ТЕМА: СИСТЕМА ДІЄСЛОВА. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М., 2017. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 224 с.

План

1. Дієслівні форми наказового способу, що зустрічаються у фармацевтичній термінології.
2. Утворення форми 3-ої особи однини та множини теперішнього часу дієслова "esse" бути.
3. Дієслово *fiō, fīēgi* (форми 3-ої особи однини та множини умовного способу) та його вживання в рецептурних виразах.
4. Словотворчі елементи дієслівного походження.

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

1. Які ознаки дієслова в латинській мові?
2. Як визначається основа дієслова?
3. Які дієслова належать до 1, 2, 3, 4 дієвідмін?
4. Які закінчення має дієслово в третій особі однини та множини?
5. Яку функцію в латинській мові виконує допоміжне дієслово бути?
6. Які граматичні категорії має латинське дієслово?
7. Яке значення мають дієслова в неозначеній формі?
8. Як визначається основа дієслова та його дієвідміна?
9. Як записуються дієслова в словник?
10. Які закінчення має дієслово в третій особі однини та множини?
11. Яку функцію в латинській мові виконує допоміжне дієслово бути?
12. Які граматичні категорії має латинське дієслово?
13. Як визначається основа дієслова та його дієвідміна?

1. Завдання: Перекладіть українською мовою:

1. Praepara mixturam. 2. Misce formentur pilulae. 3. Sume tabulettas. 4. Repetatur!
5. Misce, fiat solutio. 6. Misce, fiant guttae. 7. Bene stude. 8. Noli nocere.
9. Audite attende (уважно, пильно). 10. Miscete, agitate et collate. 11. Divide massam pilularum. 12. Laborate cito. 13. Remedium parat et dat. 14. Praeparetur infusum. 15. Sterilisetur solutio. 16. Non filtrantur suspensio. 17. Coquatur decoctum. 18. Bene diagnoscitur, bene curatur.

2. Завдання: Визначити дієвідміну та основу дієслів:

	дієвідміна	основа		дієвідміна	основа
1. <i>adjuvāre</i>	1	<i>adjuvā-</i>	7. <i>extrahēre</i>		
2. <i>siccāre</i>			8. <i>contundēre</i>		
3. <i>habēre</i>			9. <i>sanāre</i>		

4.valēre			10.terēre		
5.continēre			11.vivēre		
6.colāre			12.adhibēre		

3. Завдання: Утворити та перекласти форми наказового способу однини та множини:

	2 особа однини	2 особа множини
1. steriliso, āre 1 стерилізувати	sterilisa простерилізуй	sterilisate простерилізуйте
2. contundo, ěre 3 товкти		
3. do, dāre 1 видавати		
4. signo, āre 1 позначати		
5. misceo, ěre 2 змішувати		
6. praeparo, āre 1 готувати		
7. recipio, ěre 3 брати		

4. Завдання: Утворити 3 особу однини та множини теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного станів від дієслів:

signo, āre, 1; doceo, ěre, 2; solvo, ěre, 3; audio, ĩre, 4

5. Завдання: Утворити наказовий спосіб, замініть його умовним способом.

1. Filtro, āre - фільтрувати. 2. Servo, āre - зберігати. 3. Laboro, āre - працювати. 4. Repetio, ěre - повторювати. 5. Sumo, ěre - приймати. 6. Coquo, ěre - варити. 7. Adgibeo, ěre - застосовувати. 8. Sentio, ĩre - відчувати. 9. Infundo, ěre - наливати. 10. Nutrio, ĩre - годувати.

Виконати: опрацювати с. 23-28 та виконати вправи до теми.

ТЕМА: ІМЕННИКИ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ. НЕУЗГОДЖЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М., 2017. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 224 с.

План

1. Називний і родовий відмінок іменники I відміни, їх роль у побудові термінів.
2. Морфологічна і синтаксична структура багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.
3. Грецькі іменники I відміни.
4. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.
5. Модель назв галенових препаратів.
6. Винятки щодо роду іменників I відміни.
7. Порядок слів у складних термінах та простих реченнях.

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

1. Які граматичні категорії має іменник?
2. Як визначити рід та відміну іменника?
3. Як визначити основу іменника?
4. Як записуються у словник іменники?
5. Що таке неузгоджене означення?
6. Як перекладається неузгоджене означення українською мовою?
7. Місце написання неузгодженого означення?

Завдання: Перекладіть з латинської мови.

1.Collega agitate mixturam. 2.Mixturae agitantur. 3.Capsulae ex gelatina praeparantur. 4.Tinctura filtratur per chartam. 5.Laborat in officina. 6.Pilulae in ollis dantur. 7.Pharmaceuta aquam sterilisat. 8.Agita mixturam. 9.Filtrate guttas. 10.Collega tellam sterilisat

Завдання: Перекладіть з української мови.

1. Приготуйте підюлі. 2. Колега взбовтує мікстуру. 3. Ягоди зберігають у банці. 4. Склянки і банки стерилізують в аптеці. 5. Вода стерилізується. 6. Краплі фільтруються. 7. Видай таблетки хворій. 8. Розітри камфору. 9. Приймай краплі через годину. 10. Простерилізуй марлю. 11. Видай таблетки вкриті оболонкою.

Завдання: Перекладіть українською мовою.

1. Oleum Helianthi. 2.Aqua Amygdalarum. 3. Praeparate sirupum e baccis Rubi idaei. 4.Da Succum Kalanchoës. 5.Medicus praescribit Tincturam Leonuri.

6. Pharmaceuta praeparat globulos. 7. Adde in mixtura Aquam Amygdalarum. 8. Mixtura cum Tincturam Leonuri adgibetur

Завдання: Перекладіть латинською мовою.

1. Настойка собачої кропиви з настойкою конвалії.
2. Приготуй сироп.
3. Взбовтайте мікстуру з настойкою.
4. Розчини в соняшниковій олії камфору.
5. Приготуй сік із ягід чорниці.

Виконати: опрацювати с. 30-35 та виконати вправи до теми.

ТЕМА: ІМЕННИКИ ДРУГОЇ ВІДМІНИ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук, Л.С., Процюк, І.Є., Клязника, В.М., 2017. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 224 с.

План

1. Іменники II відміни: лексика, сталі вирази, суфікси.
2. Вживання іменників II відміни у фармацевтичній термінології.
3. Тривіальні (умовні) назви лікарських засобів і їх переклад.
4. Винятки щодо роду іменників II відміни.
5. Назви лікарських засобів і переклад їх українською мовою.

Ознайомлення з навчальним матеріалом за темою та планом заняття

Друга відміна іменників

До другої відміни належать іменники чоловічого і середнього роду, які в *Gen.sing.* мають закінчення "-i", а в *Nom.sing.* "чоловічий рід - *-us, -er*; середній рід - *-um*".

<i>Повна словникова форма</i>	<i>Скорочена словникова форма</i>	<i>Переклад</i>
acidum, acidi, neutrum	acidum, i, n	кислота
bacillus, bacilli, masculinum	bacillus, i, m	паличка
butyrum, butyrum, neutrum	butyrum, i, n	масло
folium, folii, neutrum	folium, i, n	листок
globulus, globuli, masculinum	globulus, i, m	кулька
oleum, olei, neutrum	oleum, i, n	олія
suppositorium, suppositorii, neutrum	suppositorium, i, n	супозиторій
decoctum, decocti, neutrum	decoctum, i, n	відвар
Helianthus, Helianthi, masculinum	Helianthus, i, m	соняшник
infusum, infusi, neutrum	infusum, i, n	настій
Leonurus, Leonuri, masculinum	Leonurus, i, m	пустирник
extractum, extracti, neutrum	extractum, i, n	екстракт
linimentum, linimenti, neutrum	linimentum, i, n	лінімент
unguentum, unguenti, neutrum	unguentum, i, n	мазь
medicamentum, medicamenti, neutrum	medicamentum, i, n	ліки
Охусoccus, Охусocci, masculinum	Охусoccus, i, m	журавлина
remedium, remedii, neutrum	remedium, i, n	засіб (лікарський)
numerus, numeri, masculinum	numerus, i, m	число
Rheum, Rhei, neutrum	Rheum, i, n	ревінь
Strophanthus, Strophanthi, masculinum	Strophanthus, i, m	строфант
sirupus, sirupi, masculinum	sirupus, i, m	сироп
Vitrum, vitri, neutrum	Vitrum, i, n	склянка

Іменники чоловічого роду на *-er*

Серед іменників II відміни чоловічого роду із закінченням на *-er* є такі, у яких в сонові починаючи з *Gen.sing.* голосна «e» випадає. Наприклад:

magister, magistri,

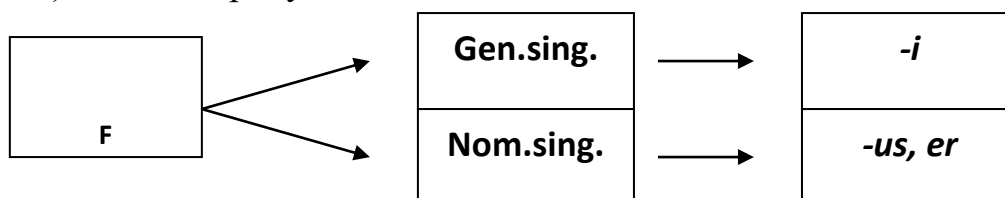
liber, libri, але *puer, pueri* - хлопчик

Подібне зустрічається в українській мові (вітер, вітру, але вчитель, вчителю).

Винятки щодо роду іменників II відміни

До II відміни як виняток належать іменники:

1) жіночого роду:

Наприклад:

bolus, boli, femininum – глина, велика пілюля

methodus, methodi, femininum – метод

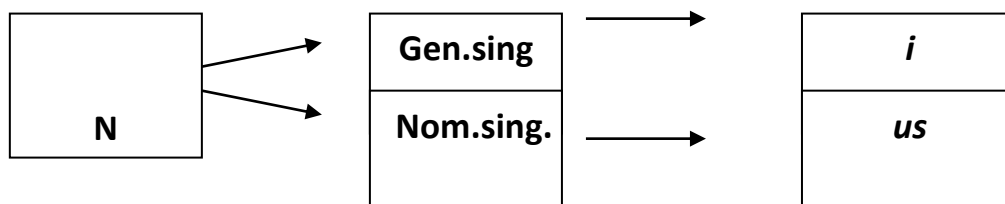
athomus, athomi, femininum – атом

crystallus, crystalli, femininum – кристал

humus, humi, femininum – земля

diameter, diametri, femininum – діаметр

2) середнього роду:

Наприклад:

virus, viri, neutrum – вірус, мікробна отрута

vulgus, vulgi, neutrum – натовп, юрба

3) до жіночого роду відносяться також іменники, які означають назви дерев та кущів:

Наприклад:

Alnus, i, f – вільха

Amygdalus, i, f – мигдаль

Citrus, i, f – лимон

Crataegus, i, f – глід

Eucaliptus, i, f – евкаліпт

Pinus, i, f – сосна

Rhamnus, i, f – жостер

Sambucus, i, f – бузина

Sorbus,i,f –горобина

Відмінкові закінчення і відмінювання іменників II відміни чоловічого роду

Чоловічий рід (-us, -er)					
amicus,i,m – друг, приятель			liber,bri,m - книжка		
<i>Casu</i> s	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>	<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Nom.</i>	-us (amic -us)	-i (amic -i)	<i>Nom.</i>	-er (liber)	libr -i
<i>Gen.</i>	-i (amic -i)	-orum (amic -orum)	<i>Gen.</i>	libr -i	libr -orum
<i>Acc.</i>	-um (amic -um)	-os (amic -os)	<i>Acc.</i>	libr -um	libr -os
<i>Abl.</i>	-o (amic -o)	-is (amic -is)	<i>Abl.</i>	libr -o	libr -is

Латинсько-грецькі дублети іменників II відміни чоловічого роду

<i>Латинський іменник</i>	<i>Грецький іменник і його основа</i>	<i>Значення</i>
animus, i, m cancer, cri, m morbus, i, m	psyche, (psych-) carcinus, (carcin-) nosos, (nos-) pathos, (path-)	душа, духовна сила рак, ракова пухлина хвороба, захворювання
medicus, i, m musculus, i, m nasus, i, m nervus, i, m oculus, i, m sommus, i, m ventriculus, i, m	latros, (latr-) myos, (my-) rhis, (rhin-) neuron, (neur-) ophthalmos, (ophthalm-) hypnos, (hypn-) gaster, (gastr-)	лікар м'яз ніс нерв око сон шлунок

Іменники середнього роду II відміни

До середнього роду другої відміни належать іменники, що мають в називному відмінку однини закінчення **-um**.

Наприклад:

<i>Повна словникова форма</i>	<i>Скорочена словникова форма</i>	<i>Переклад</i>
acidum, acidi, neutrum	acidum,i,n	кислота
butyrum, butyrum, neutrum	butyrum,i,n	масло
folium, folii, neutrum	folium,i,n	листок
infusum, infusi, neutrum	infusum,i,n	настій
decoctum, decocti, neutrum	decoctum,i,n	відвар
linimentum, linimenti, neutrum	linimentum,i,n	лінімент
Foeniculum, Foeniculi, neutrum	Foeniculum,i,n	кріп

remedium, remedia, neutrum	remedium,i,n	засіб (лікарський)
suppositorium, suppositorii, neutrum	suppositorium,i,n	супозиторій
unguentum, unguenti, neutrum	unguentum,i,n	мазь
Lycopodium, Lycopodii, neutrum	Lycopodium,i,n	лікоподій
gossypium, gossypii, neutrum	gossypium,i,n	вата (бавовник)

Відмінкові закінчення і відмінювання іменників другої відміни середнього роду

<i>verbum,i,n</i> - СЛОВО		
<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Nom.</i>	-um (verb -um)	-a (verb -a)
<i>Gen.</i>	-i (verb -i)	-orum (verb -orum)
<i>Acc.</i>	-um (verb -um)	-a (verb -a)
<i>Abl.</i>	-o (verb -o)	-is (verb -is)

Nota bene! При відмінюванні іменники середнього роду, незалежно від того, до якої відміни вони належать, мають однакові закінчення в називному та знахідному відмінках. При чому, у множині називного та знахідного відмінків вони мають закінчення **-a**.

Наприклад: **acidum** – кислота, **acida** – кислоти;
unguentum – мазь, **unguenta** – мазі;
infusum – настій, **infusa** – настої;

Назви лікарських засобів

Назви лікарських засобів, як правило, іменники II відміни середнього роду, тому в **Nom. Sing.** вони мають закінчення **-um**, а в **Gen. Sing.** – **i**.

Наприклад: **Codeinum,i,n**
Validolum,i,n
Papaverinum,i,n

Українською мовою назви лікарських засобів не перекладаються, а перекладаються (транслітерується) українськими літерами без закінчення **-um**.

Наприклад: **Analginum** - анальгін, **Coffeinum** - кофеїн, **Morphinum** - морфін, **Dibazolium** - дибазол, **Validolum** - валідол, **Ephedrinum** - ефедрин, **Novocainum** – новокаїн.

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

1. Які іменники належать до II відміни?
2. Які особливості відмінювання іменників чоловічого роду на **-er**?
3. Назвати винятки з правила про рід іменників II відміни.
4. Назвати латинсько-грецькі дублети іменників II відміни.
5. Назвати терміноелементи іменників II відміни.
6. Навести приклади термінів з терміноелементами.

Вправа 1. За закінченням іменників II відміни визначити відмінок.

Sirupi; Bolo; Succum; globuli; Leonuri; bacilli; libris; puer; succi (pl.); medicos

Вправа 2. Провідміняти іменники II відміни.

sirupus, i m; bolus, i f; aegrotus, i m; strobilus, i m; medicus, i m

Вправа 3. Заповнити таблицю

Іменник в словниковій формі	Відміна іменника	Іменник в Gen.sing.	Основа іменника
collega,ae,f morbus,i,n unguentum,i,n lingua,ae,f dosis,is,f rhizoma,atis,n dies,ei,f cornu,us,n			

Вправа 4. Серед перелічених нижче слів у словниковій формі визначити іменники II відміни:

Aloë,ës,f	Collega,ae,m	Radix,icis,f	Linimentum, i,n
Sirupus,i,m	Magister,tri,m	Dies,ei,f	Hippophaë, ës, f
Spiritus,us,m	Bolus,i,f	Quercus, us,f	Species, ei, f
Rhizoma, atis, f	Cortex, icis, m	Virus,i,n	Crystallus,i,f

Вправа 5. Перекласти українською мовою:

- Oleum Helianthi
- Aqua Amygdalarum
- Praeparate sirupum e baccis Rubi idaei
- Da Succum Kalanchoës
- Medicus praescribit Tincturam Leonuri
- Pharmaceuta praeparat globulos
- Adde in mixtura Aquam Amygdalarum

Вправа 6. За закінченням іменників II відміни визначити їх відмінок:

Sirupi; Bolo; Librorum; Magistrorum; Medicus; Sirupus; Libris; Succu (plur.); Succum; Leonuri; Crystallis; Puer; Liber; Bacilli (plur.); Globulo

Вправа 7. Встановити відповідність.

Латинський іменник II відміни чоловічого роду	Грецький корінь, що відповідає одному з латинських іменників першої колонки
1. Mediculus,i,m	rhin-
2. Nasus,i,m	ophthalm-
3. Musculus,i,m	iatr-

4. Morbus,i,m	myos- (my-)
5. Oculus,i,m	neur-
6. Nervus,i,m	pathos-

Вправа 8. Провідміняти наступні іменники.

linimentum, i n; decoctum, i n; oleum, i n; extractum, i n; acidum, i n

Вправа 9. Перекласти речення.

а) латинською мовою

1. Із трави і листків рослин готують настої та екстракти –
2. Додай в мікстуру цукровий сироп –
3. Зберігай олію блекоти в баночці –
4. Приготуй настій із трави ромашки –

б) українською мовою

1. Vitamina in granulis saepe dentur –
2. Praeparata infusum e foliis Eucalypti –
3. Cola oleum Helianthi per gossypium –
4. E herba Absinthii extractum et tinctura parantur –

Виконати: опрацювати с. 37-40 та виконати вправи до теми.

ТЕМА: ІМЕННИКИ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ, ОСНОВНІ ОЗНАКИ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

План

1. Фармацевтичні терміни з іменниками чоловічого роду III відміни.
2. Грецькі дублети іменників чоловічого роду III відміни.
3. Назви лікарських засобів з іменником liquor.
4. Словотворчі елементи.
5. Винятки щодо слів грецького походження.
6. Грецькі дублети іменників III відміни на -ma, -is.
7. Особливості відмінювання іменника на -is та іменників грецького походження на -ma.
8. Прописування рецептів з іменниками III відміни.

Ознайомлення з навчальним матеріалом за темою та планом заняття:

До III відміни належать іменники всіх трьох родів, які мають:

у *Genetivus singularis* закінчення -is

у *Nominativus singularis* вони мають різні закінчення:

- чоловічий рід: -or, -os, -er, -ex, -es, -o;
- жіночий рід: -as, -us, -is, -es, -s, -x, -do, -go, -io;
- середній рід: -en, -ur, -us, -e, -al, -ar, -ma, -te, -c, -l

Наприклад:

virgo, inis f – дівчина	cortes, icis m – кора
radix, icis f – корінь	Piper, eris n – перець
Adonis, idis f – адоніс(горицвіт)	lactis, lactis n – молоко
odor, oris m – запах	semen, inis n – насіння
homo, inis m – людина	

Іменники III відміни поділяються на рівноскладові та нерівноскладові.

Іменники називаються рівноскладові, якщо вони мають однакову кількість складів у називному та у родовому відмінках однини.

Нерівноскладові – в родовому відмінку однини на один склад більше, ніж у називному відмінку.

Наприклад:

<i>Singularis</i>			
<i>Рівноскладові</i>		<i>Нерівноскладові</i>	
Nom.	propolis	Nom.	mucilago
Gen.	propolis	Gen.	mucilaginis
Nom.	cutis	Nom.	flos
Gen.	cutis	Gen.	floris

При знайомстві зі словниковою формою іменників говорилося про важливість закінчень *Genetivus singularis*, за якими визначається належність до відміни.

СЛОВНИКОВА ФОРМА

У словниках іменники III відміни записуються так само, які і іменники інших відмін, тільки закінчення нерівноскладових іменників записуються разом з часткою основи, оскільки основи називного та родового відмінків однини у таких іменників не співпадають.

Наприклад: *cortex, icis m; radix, icis f; semen, inis n.*

Односкладові іменники у родовому відмінку записуються повністю.

Наприклад:

dens, dentism – зуб;
pars, partif – частина;
os, orisn – рот;
cor, cordisn – серце.

ОСНОВА

Основу іменника визначаємо, відкинувши закінчення **-is** в родовому відмінку.

Складність виділення основи полягає в тому, що основа іменників III відміни у багатьох випадках не збігається з називним відмінком однини. Іменники III відміни кожного роду мають не одне, а декілька закінчень. При відмінюванні відмінникові закінчення додаються до основи, яка визначається за формою родового відмінка однини без закінчення **-is**.

Наприклад:

<i>Переклад</i>	<i>Nom. sing.</i>	<i>Gen. sing.</i>	<i>Основа</i>
корінь	<i>radix, icis</i>	<u><i>radicis</i></u>	<i>radic-</i>
слиз	<i>mucilago, inis</i>	<u><i>mucilaginis</i></u>	<i>mucilagin-</i>
рідина	<i>liquor, oris</i>	<u><i>liquoris</i></u>	<i>liquor-</i>

Відмінкові закінчення іменників III відміни

	<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	різні	різні	-es	-a(-ia)
Gen.	-is	-is	-um (-ium)	-um (-ium)
Dat.	-i	-i	-ibus	-ibus
Acc.	-em	Acc.=Nom.	-es	-a(-ia)
Abl.	-e (-i)	-e (-i)	-ibus	-ibus

З таблиці можна зробити висновок, що іменник середнього роду в однині має однакові закінчення в називному та знахідному відмінках, а у множині **-a (-ia)**. В дужках подано закінчення **голосного типу!!!**

ТРИ ТИПИ ВІДМІНЮВАННЯ

В залежності від відмінностей закінчень іменники III відміни поділяються на три типи:

- приголосний,
- голосний
- мішаний.

Тип відмінювання залежить від того, яке закінчення має іменник у називному відмінку однини.

Приголосний тип

Основним типом відмінювання іменників – є **приголосний тип**.

За приголосним типом III відміни відмінюються нерівноскладові іменники чоловічого, жіночого та середнього родів, основа яких закінчується на одну приголосну.

Наприклад:

nomen, inis n – ім'я;
 solutio, onis f – розчин;
 liquor, oris m – рідина.

Відмінювання іменників за приголосним типом

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
Nom.	liquor	solutio	nomen
Gen.	<u>liquor-is</u>	<u>solution-is</u>	<u>nomin-is</u>
Dat.	liquor- i	solution- i	nomin- i
Acc.	liquor- em	solution- em	nomen
Abl.	liquor- e	solution- e	nomin- e
<i>Casus</i>	<i>Pluralis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
Nom.	liquor- es	solution- es	nomin- a
Gen.	liquor- um	solution- um	nomin- um
Dat.	liquor- ibus	solution- ibus	nomin- ibus
Acc.	liquor- es	solution- es	nomin- a
Abl.	liquor- ibus	solution- ibus	nomin- ibus

Голосний тип

За голосним типом відмінюються іменники середнього роду, але тільки ті, які в називному відмінку однини мають закінчення **-al, -ar, -e**.

Наприклад:

animal, alis n – тварина;
 cochlear, aris n – ложка;
 secale, is n – жито.

Відмінювання іменників за голосним типом

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>

Nom.	animal	cochlear	secale
Gen.	animal- is	cochlear- is	secal- is
Dat.	animal- i	cochlear- i	secal- i
Acc.	animal	cochlear	secale
Abl.	animal- i	cochlear- i	secal- i
Casus	Pluralis		
Nom.	animalia	cochlearia	secalia
Gen.	animal- ium	cochlear- ium	secal- ium
Dat.	animal- ibus	cochlear- ibus	secal- ibus
Acc.	animalia	cochlearia	secalia
Abl.	animal- ibus	cochlear- ibus	secal- ibus

Мішаний тип

За змішаним типом відмінюються рівноскладові іменники, які закінчуються в називному відмінку однини на **-es, -is** та ті, основа яких закінчується на дві та більше приголосні. Здебільшого до даного типу належать іменники чоловічого та жіночого родів.

Наприклад:

pars, partis f – частина;

Vites, is n – брусниця;

Digitalis, is f – наперстянка,

Bidens, ntis f – череда.

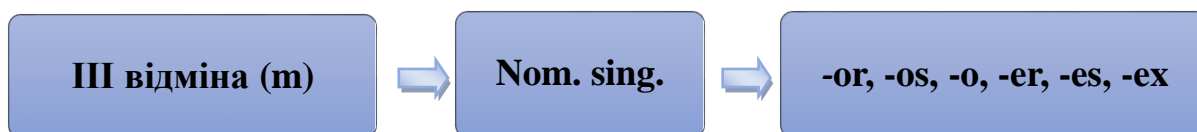
Іменники змішаної групи відмінюються за приголосним типом і лише в родовому відмінку множини мають закінчення **-ium**.

Відмінювання іменників за змішаним типом

Casus	Singularis		
	m	f	n
Nom.	auris	pars	Vites
Gen.	aur- is	part- is	Vit- is
Dat.	aur- i	part- i	Vit- i
Acc.	aur- em	part- em	Vit- em
Abl.	aur- e	part- e	Vit- e
Casus	Pluralis		
	m	f	n
Nom.	aur es	part es	Vit es
Gen.	aur- ium	part- ium	Vit- ium
Dat.	aur- ibus	part- ibus	Vit- ibus
Acc.	aur- es	part- es	Vit- es
Abl.	aur- ibus	part- ibus	Vit- ibus

ХАРАКТЕРНІ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ ІІІ ВІДМІНИ

Іменники чоловічого роду ІІІ відміни відмінюються за приголосним типом. До чоловічого роду ІІІ відміни належать іменники, що мають в називному відмінку однини різні закінчення у кожного з яких є певна форма основи слова, яка визначається в родовому відмінку однини:

Наприклад:

Закінчення в <i>Nom.sing.</i>	Закінчення в <i>Gen.sing.</i>	Приклади
-o, ĩnis, ōnis	homo, ĩnis m carbo, ōnis m	людина вугілля
-or, ōris	liquor, liquōris m	рідина
-os, ōris	flos, flōris m	квітка
-er, ěris	aether, ěris m aēr, aěris m	ефір повітря
-es, ĩtis, edis (нерівноскладові)	stipes, ĩtis m pes, pedis m	стебло, пагін нога, стопа
-ex, ĩcis	cortex, ĩcis m	кора

Зразок відмінювання іменників ІІІ відміни чоловічого роду

Наприклад: carbo, onis m – вугілля

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	carbo	carbon- es
Gen.	carbon- is	carbon- um
Dat.	carbon- i	carbon- ibus
Acc.	carbon- em	carbon- es
Abl.	carbon- e	carbon- ibus

ВИНЯТКИ

Як виняток, деякі іменники з закінченнями чоловічого роду можуть бути іменники:

а) жіночого роду: *gaster, tris f* – шлунок; *lex, legis f* – закон; *arbor, arboris f* – дерево.

б) середнього роду: *cor, cordis n* – серце; *ver, veris n* – весна, *oss, ossis n* – кістка; *os, oris n* – рот; *piper, eris n* – перець; *papaver, eris n* – мак.

Згідно сучасної Фармакопеї для слова “розчин” вживається іменник *solutio, ōnis f*.

Існують випадки, коли в номенклатурі лікарських засобів іменник *liquor, ōris, m* може перекладатися як “рідина” або “розчин”. Щоб уникнути

ймовірних помилок варто запам'ятати наступні назви лікарських засобів із словом “*liquor*”:

- нашатирно-ганусеві краплі або рідина амонію анісова
Liquor Ammonii anisatus;
- нашатирний спирт або розчин аміаку
Liquor Ammonii caustici seu Solutio Ammonii caustici;
- розчин арсеніту калію або миш'яковистий розчин Фаулера
Liquor Kalii arsenitis seu Liquor arsenicalis Fowleri;
- розчин основного ацетату алюмінію або рідина Бурова
Liquor Aluminiumi subacetatis seu Liquor Burovi.

При узгодженні прикметників першої групи з іменниками чоловічого роду III відміни прикметники будуть мати закінчення **-us** або **-er**.

Наприклад:

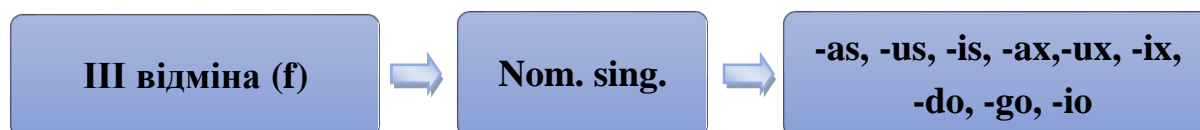
рідина амонію анісова (нашатирно-ганусеві краплі)
рідина – *liquor, oris m* (чоловічий рід)
амонію – *Ammonii*
анісова – *anisatus, a, um* (вибираємо - *anisatus*)
Liquor Ammonii anisatus (Nom. sing.)
Liquoris Ammonii anisati (Gen. sing.)

Наприклад:

вугілля активоване
вугілля – *carbo, onis m* (чоловічий рід)
активоване – *activatus, a, um* (вибираємо - *activatus*)
Carbo activatus (Nom. sing.)
Carbonis activati (Gen. sing.)

ХАРАКТЕРНІ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ III ВІДМІНИ

До жіночого роду III відміни відносяться іменники, що мають в називному відмінку однини різні закінчення, у кожного з яких є певна форма основи слова, яка визначається у родовому відмінку однини:

Наприклад:

Закінчення в Nom. sing.	Закінчення в Gen. sing.	Приклади
-as, atis	sanitas, atis f Calamelas, atis f	здоров'я каломель
-es, is	fames, is f	голод
-is, idis, is, utis, udis	Adonis, idis f Thermopsis, idis f apis, is f palus, udis f	адоніс термопсис бджола болото

-us, itis	senectus, itis f	старість
-ax, acis	Borax, acis f	бура
-ix, icis	radix, icis f pix, icis f Felix, icis f	корінь дьоготь папороть
-ux, ucis	lux, lucis f nux, nucis f	світло горіх
-io, onis	suspensio, onis f injectio, onis f	суспензія ін'єкція
-do, inis	mucilago, inis f	слиз
-go, inis	Plantago, inis f mucilago, inis f	подорожник слиз
-s (після приголосної), tis	pars, partis f	частина
-x (крім -ex), -icis	pix, picis f	смола, дьоготь

ВИНЯТКИ

Деякі іменники з закінченням жіночого роду можуть бути:

а) чоловічого роду: *adeps, adipis m* – жир, сало; *pulvis, eris m* – порошок; *sanguis, inis m* – кров; *lapis, idis m* – камінь; *benzoas, atis m* – бензоат; *salicylas, atis m* – саліцилат; *sulfas, atis m* – сульфат

б) середнього роду: *pancreas, atis n* – підшлункова залоза; *Ribes, is n* – смородина; *Echinorapax, acis n* – заманиха

Зразок відмінювання іменників III відміни жіночого роду

Наприклад: *solutio, onis f* – розчин

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	solutio	solution- es
Gen.	solution- is	solution- um
Dat.	solution- i	solution- ibus
Acc.	solution- em	solution- es
Abl.	solution- e	solution- ibus

До чоловічого роду належать назви аніонів в солях оксигеновмісних кислот із закінченнями **-as (-atis)**, **-is (-itis)**.

Суфікс **-as** вказує на те, що у сполуці більший вміст оксигену, **-is** – на менший.

Наприклад: *nitras, ātis* – нітрат

nitris, ītis – нітрит

При відмінюванні іменників існують певні відмінності:

- Іменники *axis, is m* і *dens, ntis m* відмінюються за змішаним типом.
- Іменник *vas, vasis n* вживається для позначення слова “судина”. Це слово в однині відмінюється за приголосним типом, а у множині – за II відміною.

Наприклад:

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	vas	vas-a
Gen.	vas-is	vas-orum
Dat.	vas-i	vas-is
Acc.	vas	vas-a
Abl.	vas-e	vas-is

При узгодженні прикметників першої групи з іменниками жіночого роду III відміни прикметники будуть мати закінчення **-a**.

Наприклад:

розчин перекису водню розчинений
розчин – solutio, onis f (жіночий рід)
розведений – dilutus, a, um (вибираємо diluta)
разом – solutio diluta

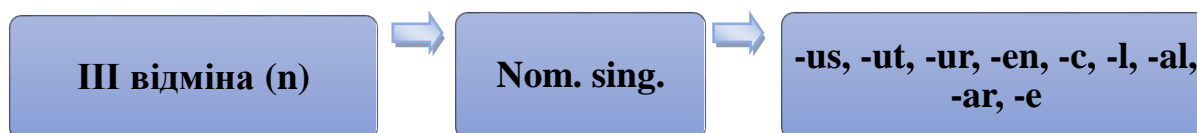
пероксид водню – Hydrogenii peroxidum (Nom.sing.)
Hydrogenii peroxidi (Gen.sing.)
Solutio Hydrogenii peroxidi diluta (Nom.sing.)
Solutio Hydrogenii peroxidi diluta (Gen.sing.)

Наприклад:

дьоготь рідкий березовий
дьоготь (смола) – pix, icisf
рідкий – liquidus, a, um (вибираємо liquida)
разом – pix liquida
березовий (берези) – Betulae
Pix liquida Betulae (Nom.sing.)
Picis liquidate Betulae (Gen.sing.)

ХАРАКТЕРНІ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ СЕРЕДНЬОГО РОДУ III ВІДМІНИ

До середнього роду III відміни відносяться іменники, що мають в називному відмінку однини різні закінчення, у кожного з яких є певна форма основи слова, яка визначається у родовому відмінку однини:

Наприклад:

<i>Закінчення в Nom.sing.</i>	<i>Закінчення в Gen.sing.</i>	<i>Приклади</i>
-us, oris, eris, uris	corpus, oris n vulnus, vulneris n pus, puris n	тіло, корпус рана гній
-ur, oris, uris,	jecur, oris n sulfur, uris n	печінка сірка

-ut, itis	caput,itis n	ГОЛОВА
-en, inis	semen, inis n nomen, inis n alumen, inis n	насіння ім'я галун
-e, is	secale, is n	ЖИТО
-c, tis	lac, lactis n	МОЛОКО
-l, lis	mel, mellis n fel, fellis n	МЕД ЖОВЧ
-al, alis	animal, alis n	ТВАРИНА
-ar, aris, atis	cochlear, aris n hepar, hepatis n	ЛОЖКА печінка

Закінчення середнього роду III відміни можуть мати іменники:

а) чоловічого роду: *sol, solis m* – сонце; *sal, salis m* – сіль; *aden, adenis m* – залоза; *ren, renis m* – нирка; *lien, lienis m* – селезінка; *mus, muris m* – миша (назви тварин на -us)

б) жіночого роду: *phren, phrenis f* – діафрагма, розум, думка

У фармацевтичній термінології іменник *sal, salis m* частіше належить до середнього роду, а у класичній латині – до чоловічого. Іменники середнього роду, які вказують на пухлину утворюються завдяки додаванню суфікса **-oma** до основи іменника, це переважно слова грецького походження.

Наприклад: *fibroma, atis n* – фіброма – волокниста пухлина. Терміни, утворені за допомогою такого суфікса, в латинській мові є іменниками середнього роду (а в українській - жіночого).

При узгодженні прикметників I групи з іменниками середнього роду III відміни прикметники будуть мати закінчення –um.

Наприклад:

сірка очищена

сірка – *sulfur, uris n* (середній рід)

очищена – *depuratus, a, um* (вибираємо *depuratum*)

Sulfur depuratum (Nom. sing.)

Sulfuris depurati (Gen. sing.)

Наприклад:

галуни кристалічні

галун – *alumen, inis n* (середній рід)

кристалічний – *crystallisatus, a, um* (вибираємо *crystallisatum*)

Alumen crystallisatum (Nom. sing.)

Aluminis crystallisati (Gen. sing.)

**Зразок відмінювання іменників III відміни середнього роду
за приголосним типом**

Наприклад: sulfur, uris n – сірка

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	sulfur	sulfur- a
Gen.	sulfur- is	sulfur- um
Dat.	sulfur- i	sulfur- ibus
Acc.	sulfur	sulfur- a
Abl.	sulfur- e	sulfur- ibus

**Зразок відмінювання іменників III відміни середнього роду
за голосним типом**

Наприклад: secale, is n – жито

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	secale	secal- ia
Gen.	secal- is	secal- ium
Dat.	secal- i	secal- ibus
Acc.	secale	secal- ia
Abl.	secal- i	secal- ibus

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

Контрольні запитання:

1. Які іменники належать до III відміни? Навести приклади.
2. Які іменники називаються рівноскладовими, а які нерівноскладовими?
3. Які особливості має словникова форма іменників III відміни?
4. Як знайти основу іменників III відміни?
5. Скільки типів відмінювання мають іменники III відміни? Які?
6. Які іменники належать до приголосного типу? Навести приклади.
7. Які іменники належать до голосного типу? Навести приклади.
8. Які іменники належать до мішаного типу? Навести приклади.
9. Які іменники належать до чоловічого роду III відміни? Навести приклади слів.
10. Які основні іменники інших родів мають такі ж закінчення, як і іменники чоловічого роду?
11. Назвіть фармацевтичні терміни, до складу яких входять іменники чоловічого роду III відміни.
12. Які іменники відносяться до жіночого роду III відміни? Навести приклади слів.
13. Які основні іменники інших родів мають такі ж закінчення, як і іменники жіночого роду? Навести приклади слів.
14. Які іменники відносяться до середнього роду III відміни? Навести приклади слів.
15. Які основні іменники інших родів мають такі ж закінчення, як і іменники середнього роду? Навести приклади слів.

16. Назвіть фармацевтичні терміни, до складу яких входять іменники III відміни, що є винятками.

Вправа 1. Прочитати іменники, родовий відмінок записати повністю, визначити основу та тип відмінювання.

nomen, inis n;	cochlear, aris n
secale, is n	pix, icis f
flos, oris m	rhizoma, atis n
sulfur, uris n	sapo, onis f
solutio, onis f	dens, dentis m
cortex, icis m	pars, artis f

Вправа 2. Визначити за словниковою формою іменники III відміни:
Succus, i, m; Herba, ae, f; Radix, icis, f; Stigma, atis, n; Sirupus, i, m; Kalanchoë, òs, f; Genu, us, m; Sthrychnos, i, m; Quercus, us, f; Species, ei, f; Liquor, oris, m; Receptum, i, n; Tussis, is, f; Aloë, òs, f

Вправа 3. Визначити за словниковою формою іменники III відміни.

herba, ae f	dosis, is f
decoctum, i n	linimentum, i n
spiritus, us m	species, ei f
genu, us m	Quercus, us f
radix, icis f	pulvis, eris m
liquor, oris m	stigma, atis f

Вправа 4. Визначити основу і тип відмінювання іменників:

cortex, icis m	exemplar, aris n	cutis, is f
sapo, onis m	Nuphar, aris n	auctor, oris m
apex, icis m	arsenas, atis m	liquor, oris m
Ribes, is n	pix, picis f	gramma, atis n
apis, is f	dens, dentis m	nitras, atis m
solutio, onis f	Secale, is n	rhizoma, atis n
flos, floris m	Arachis, idis f	semen, inis n

Вправа 5. Прочитати іменники, родовий відмінок записати повністю, визначити основу:

Flos, oris, m; Nomen, inis, n; Solutio, onis, f; Pars, artis, f; Cortex, icis, m; Pulvis, eris, m; Cochlear, aris, n; Rhizoma, atis, n; Dosis, is, f; Secale, is, n; Sulfur, uris, n; Radix, icis, f; Cor, cordis, n; Oss, ossis, n; Os, oris, n; Piper, eris, n; Papaver, eris, n; Tuber, eris, n.

Вправа 6. Провідміняти слова:

квітка, рідина, спирт.

Вправа 7. Провідміняти

flos albus – біла квітка
sapo viridis – мило зелене
carbo activatus – активоване вугілля
Piper nigrum – чорний перець

Вправа 8. Узгодити прикметник з іменником.

Aether, ěris m (aethylicus, a, um) – етиловий ефір
Solutio, ōnis f (oleōsus, a, um) – олійний розчин
Piper, ěris n (niger, gra, grum) – чорний перець
Carbo, onis, m (activatus, a, um) – вугілля активоване
Liquor, oris, m (anisatus, a, um) – рідина анісова

Вправа 9. Перекласти словосполучення латинською мовою:

1. Кора крушини. 2. Трава грициків. 3. Рідина Бурова. 4. Квітки календули. 5. Настій квіток ромашки. 6. Настій квіток календули. 7. Густа рідина. 8. Екстракт гірчака перцевого рідкий. 9. Квітки ромашки. 10. Настій квіток цмину піскового. 11. Кора калини. 12. Нашатирно-ганусові краплі.

Вправа 10. Узгодити прикметники з іменниками.

carbo, ōnis m (activatus, a, um) – активоване вугілля
sal, salis n (marinus, a, um) – морська соль
pulvis, ěris m (compositus, a, um) – складний порошок

Вправа 11. Написати у формі називного та родового відмінків наступні фармацевтичні терміни:

1) квіти цмину піскового; 2) настій квітів цмину піскового; 3) екстракт цмину піскового рідкий; 4) нашатирно-ганусові краплі; 5) кора крушини; 6) відвар кори крушини; 7) настій кори крушини; 8) настій трави горицвіту весняного.

Вправа 12. Провідміняти

solutio spiritiosa – спиртовий розчин
radix amara – гіркий корінь
adeps suillus – свинячий жир
Alumen ustum – палений галун
ren dexter – права нирка
rhizoma magnum – велике кореневище
solutio aquosa – водний розчин

Вправа 13. Написати у формі називного та родового відмінків наступні фармацевтичні терміни:

1) трава горицвіту весняного	11) емульсія олії персикової
2) нашатирно-ганусові краплі	12) розчин йоду спиртовий
3) квіти цмину піскового	13) розчин основного ацетату свинцю
4) настій квітів цмину піскового	14) розчин формальдегіду

5) кора калини	15) розчин йоду
6) відвар кори крушини	16) настій трави ромашки
7) настій трави термопсису	17) парафін рідкий
8) розчин перекису водню розведений	18) кислота нікотинава
9) сік подорожника	19) вода дестильована
10) настій листя подорожника	20) екстракт конвалії

Вправа 14. Узгодити прикметники з іменниками.

- 1) Adeps, ipis m (depuratus, a, um) – очищений жир
- 2) Solutio, onis, f (oleosus, a, um) – олійний розчин
- 3) Saccharum, i, n (albus, a, um) – білий цукор
- 4) Sulfur, uris n (praecipitatus, a, um) – осаджена сірка
- 5) Extractum, i, n (fluidus, a, um) – рідкий екстракт
- 6) Flos, oris, m (flavus, a, um) – жовта квітка

Вправа 15. Написати у формі називного та родового відмінків наступні фармацевтичні терміни:

- трава горицвіту весняного;
- нашатирно-ганусеві краплі;
- квіти ромашки;
- квіти цміну піскового;
- настій квітів цміну піскового;
- кора калини;
- відвар кори крушини;
- настій трави термопсису.

ТЕМА: ІМЕННИКИ IV ТА V ВІДМІН

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

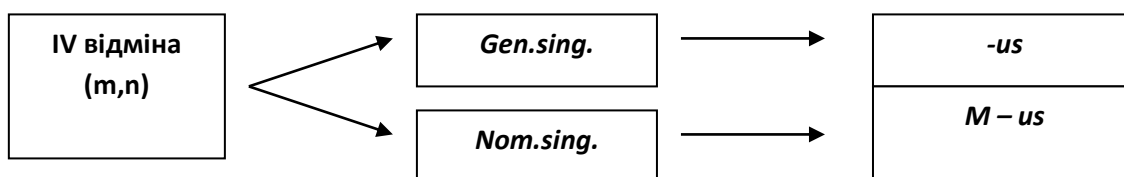
Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

План

1. Винятки щодо роду іменників V відміни.
2. Вживання у фармацевтичній термінології.
3. Номенклатура лікарських зборів і особливості прописування їх в рецептах.

Ознайомлення з навчальним матеріалом за темою та планом заняття:

До іменників четвертої відміни відносяться іменники, що мають:

Наприклад: *fructus,us,m* – плід;
spiritus,us,m, - спирт;
usus,us,m – вживання, застосування;
habitus,us,m – зовнішність, зовнішній вигляд;
cornu,us,n – ріг;
genu,us,n – коліно.

Як виняток, до четвертої відміни належать іменники жіночого роду, наприклад:

Manus, us, f – рука., кисть; *domus,us,f* - дім; *Quercus,us,f* - дуб.

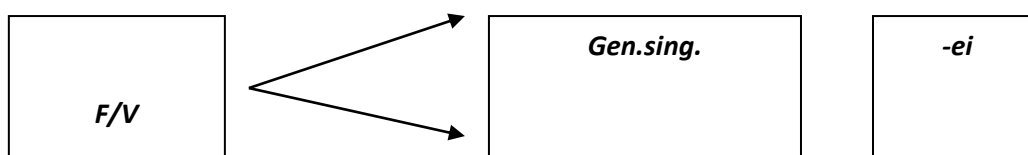
<i>Відмінкові закінчення іменників четвертої відміни</i>		
Casus	Singularis	Pluralis
<i>Nom.</i>	<i>-us</i>	<i>-us</i>
<i>Gen.</i>	<i>-us</i>	<i>-uum</i>
<i>Acc.</i>	<i>-um</i>	<i>-us</i>
<i>Abl.</i>	<i>-u</i>	<i>-ibus</i>

(чоловічий рід) -us			(середній рід) -u		
<i>casus,us,m</i> – випадок; <i>fructus,us,m</i> – плід; <i>usus,us,m</i> – вживання, застосування; <i>spiritus,us,m</i> , - спирт; <i>gradus,us,m</i> – градус, ступінь			<i>cornu,us,n</i> – ріг; <i>genu,us,n</i> – коліно.		
Casus	Singularis	Pluralis	Casus	Singularis	Pluralis
<i>Nom.</i>	<i>fruct -us</i>	<i>fruct -us</i>	<i>Nom.</i>	<i>corn -u</i>	<i>corn -ua</i>
<i>Gen.</i>	<i>fruct -us</i>	<i>fruct -uum</i>	<i>Gen.</i>	<i>corn -us</i>	<i>corn -uum</i>
<i>Acc.</i>	<i>fruct -um</i>	<i>fruct -us</i>	<i>Acc.</i>	<i>corn -u</i>	<i>corn -ua</i>
<i>Abl.</i>	<i>fruct -u</i>	<i>fruct -ibus</i>	<i>Abl.</i>	<i>corn -u</i>	<i>corn -ibus</i>

Прикметники I та II груп узгоджуються з іменниками четвертої відміни у роді, числі, відмінку, але закінчення у них можуть бути різні, наприклад: Узгодьте наведені нижче прикметники, що подані в дужках, з іменниками четвертої відміни і утворіть форми називного та родового відмінків однини та множини:

- Spiritus,us,m*, (*aethylicus,a,um*) - спирт етиловий;
- Fructus,us,m* (*dulcis,e*) – солодкий плід;
- Usus,us,m* (*externus,a,um*) – зовнішнє застосування;
- Genu,us,n* (*aegrotus,a,um*) – хворе коліно;
- Exitus,us,m* (*letalis,e*) – смертельний кінець;
- Quercus,us,f* (*viridis,e*) – зелений дуб.

До п'ятої відміни належать іменники жіночого роду, які:

- Наприклад: *dies, ei,m,f* - день;
facies, ei,f – обличчя, поверхня;
res, rei,f – річ, справа;
species, ei, f – збір лікарський, вид;
scabies, ei, f - короста;
rabies, ei, f - сказ;
caries, ei, f – карієс або костоїда;
fides, ei, f - віра.

Відмінювання іменників п'ятої відміни (відмінкові закінчення):

Відмінкові закінчення іменників п'ятої відміни			Зразок відмінювання слів п'ятої відміни		
<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>	<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Nom.</i>	<i>-es</i>	<i>-es</i>	<i>Nom.</i>	<i>speci -es</i>	<i>speci -es</i>
<i>Gen.</i>	<i>-ei</i>	<i>-erum</i>	<i>Gen.</i>	<i>speci -ei</i>	<i>speci -erum</i>
<i>Acc.</i>	<i>-em</i>	<i>-es</i>	<i>Acc.</i>	<i>speci -em</i>	<i>speci -es</i>
<i>Abl.</i>	<i>-e</i>	<i>-ebus</i>	<i>Abl.</i>	<i>speci -e</i>	<i>speci -ebus</i>

Nota bene!

1. Голосним, характерним для п'ятої відміни, є звук "e", який проходить по всім відмінкам.
2. Іменників п'ятої відміни мало. В множині застосовуються іменники: *dies,ei,m,f; res,rei,f*. Інші іменники не мають множини, або застосовуються тільки в називному та знахідному відмінках.
3. Іменник *dies* інколи використовується в чоловічому роді.

Запам'ятайте!

Вирази: *pro dosi* – разова доза
pro die – добова доза.

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

Завдання 1. Контрольні запитання:

1. Які іменники належать до четвертої та п'ятої відміни?
2. Винятки щодо роду іменників четвертої та п'ятої відміни.
3. Якими частинами мови може бути означення в латинській мові?
4. Як називається означення, що є іменником родового відмінку?
5. Як називається означення, що є прикметником?
6. Поясніть різницю в означеннях наступних виразів: *Cortex Quercus* – кора дуба; *Quercus magna* – дуб великий.
7. Як узгоджуються прикметники з іменниками?

Вправа 1. Визначити рід та відміну іменників за їх словниковою формою:

Genus, virus, visus, facies, rabies, morbus, sinus, crus, spes, scabies, pectus, sensus, nervus, sanies, salus, situs, locus, spiritus, caries, ulcus, bolus, vulnus, fructus, dies, species, hortus.

Вправа 2. Провідмінити в однині та множині такі іменники:

fructus,us,m – плід;

spiritus,us,m, – спирт;

usus,us,m – вживання, застосування;

habitus,us,m – зовнішність, зовнішній вигляд;

genu,us,n – коліно;
processus,us,m – відросток

Вправа 3. Узгодити прикметники з іменником, перекласти словосполучення на українську мову:

Fructus dulcis
Spiritus aethylicus
Sinus frontalis
Exitus letalis
Bolus alba

Завдання 4. За словниковою формою визначити відміну та рід іменників:

- *corpus,oris,n* – тіло;
- *nervus,i,m* – нерв;
- *gemma,ae,f* – брунька;
- *rhizoma,atis,n* – кореневище;
- *fructus,us,m* – плід;
- *cornu,us,m* – ріг;
- *manus,us,f* – рука;
- *radix,icis,f* – корінь;
- *carbo,onis,m* – вугілля.

Завдання 5. Утворити форми називного та родового відмінків наступних термінів:

Плоди глоду, спирт етиловий, розчин йоду для зовнішнього застосування, настойка конвалії для внутрішнього застосування, відвар кори дуба, мікстура проти кашлю, порошок на один прийом, екстракт ріжків рідкий.

Вправа 6. Узгодити прикметники з іменником, перекласти словосполучення на українську мову:

Spiritus (aethylicus, a, um)
Fructus (dulcis, e)
Usus (externus, a, um)
Genu (aegrotus, a, um)
Exitus (letalis, e)
Quercus (viridis, e)
Arcus (zygomaticus, a, um)
Abscessus (subcutaneus, a, um)
Processus (articulāris, e,)
Dies (criticus, a, um)
Dies (certus, a, um)

Вправа 7. Перекласти українською мовою терміни:

Embriologia, sthesiologia, dyspnoë, bradypnoë, sosmia, histilogia, anaesthesia, gonarthrit̄is, tocologia, dyskinesia, chirurgia, sphygmographia, biopsia, ageusia, anosmia, pulsusfrequens, genudextrum, spiritus aethyl̄icus rectificātus, bolus albae, solutio Iodi ad usum internum, cortex Quercus, sirūpus ex fructibus Rosae, Spiritus camphorātus, Spiritus Acīdi formicīci, pro usu internum, exītus letāl̄is, cursus morbi, mixtura pro die, species e foliis, species nervīnae, speciērum cholagogārum 50,0, species laxantes.

Вправа 8. Перекласти латинською мовою терміни:

Плоди глоду, спирт етиловий, екстракт ріжків рідкий, розчин йоду для зовнішнього застосування, порошок на один прийом, настойка конвалії для зовнішнього застосування, мікстура проти кашлю, відвар кори дуба, біла глина, мильний спирт, сік з плодів чорної смородини, сечогінний збір, змішай,щобутворився збір, проносний збір, вітрогінний збір.

Вправа 9. Перекласти українською мовою:

1.Fructus Rosae. 2.Fructus seu baccae Juniperi. 3.Spiritus aethylicus seu spiritus Vini. 4.Fructus Crataegi. 5.Spiritus saponātus compositus. 6.Quercus petraea. 7. Decoctum fructuum Rhamni catharticae. 8.Arcus aortae prope columnam vertebrārum situs est. 9.Lapsus linguae, lapsus calāmi. 10.Exītus letāl̄is. 11.Manus in carpum, metacarpum et digītos dividītur. 12.Solutio ad usum parenterālem. 13.Mixtūrae multae ante usum agitantur. 14.Pulvēres pro usu externo adpersiōnes nominantur. 15.Sensus homīnis sunt: visus, audītus, gustus, olfactus et tactus. 16.Agīta mixtūram ante usum.

Вправа 10. Перекласти латинською мовою:

1. Плоди кропу. 2. Ліки для внутрішнього застосування. 3. Приготуй збір з квітів липи і плодів малини. 4. Настоянка полину має гіркий смак. 5. Мазь від пролежнів. 6. Розведений етиловий спирт. 7. Плоди та масло обліпихи. 8. Плід та насіння лимонника китайського. 9. Свіжі плоди смородини застосовуються для приготування сиропів. 10. Сушені плоди малини застосовуються як домашній потогінний засіб.

ТЕМА: ПРИКМЕТНИКИ І ГРУПИ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

План

1. Вживання прикметників І групи в назвах лікарських засобів та прописування їх у рецептах.

Прикметник в латинській мові має такі ж самі категорії, що і в українській, а саме:

2 числа (numerus) – Numerus singularis

Numerus pluralis

3 роду (genus) - Genus masculinum

Genus femininum

Genus neutrum

6 відмінків (casus) – Nominativus

Genetivus

Dativus

Accusativus

Ablativus

Vocativus

В латинській мові прикметник не має своєї відміни і відмінюється за зразками іменників I, II, III відмін і, залежно від цього, поділяються на 2 групи:

- прикметники I групи відмінюються як іменники I і II відмін;
- прикметники II групи відмінюються як іменники III відміни.

Прикметники першої групи – це прикметники, що відмінюються за зразками іменників I і II відмін і мають наступні родові закінчення:

- чоловічий рід в **Nom.sing.** має закінчення **-us**, або **-er**;
- жіночий рід в **Nom.sing.** має закінчення **-a**;
- середній рід в **Nom.sing.** має закінчення **-um**.

Відповідно, жіночий рід буде відмінюватись як іменники I відміни, тобто в **Gen.sing.** мають закінчення **-ae**.

Чоловічий та середній роди будуть відмінюватись як іменники II відміни і в **Gen.sing.** мають закінчення **-i**.

АЛГОРИТМ

узгодження прикметників з іменниками

1. Визначити форму терміна.
2. Визначити за словниковою формою рід іменника.

3. Вибрати із словникової форми прикметника прикметник того ж роду, що і іменник.
4. Прикріпити до іменника відібраний прикметник і скласти термін в Nom.sing.
5. Визначити відміни іменника і прикметника та до їх основ додати відповідні закінчення.

Наприклад: треба утворити латинською мовою словосполучення:

«Густі сиропи» - Хто? Що? – Nom.plur.

- 1) sirupus, i, m – чоловічий рід
- 2) spissus, a, um – spiccus
- 3) sirupus, i – іменник II відміни
- 4) sirupus spiccus – форма Nom.sing.
spiccus – прикметник чоловічого роду II відміни
- 5) Sirupi spicci – форма Nom.plur.

ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Написати словникову форму прикметників.

pulveratus, limpidus, cinereus, ruber, frigidus, camphoratus, dilutus, depuratus, amylaceus

Вправа 2. Утворити:

а) форму середнього роду прикметника

oleosus, coeruleus, hydricus, fuscus, albus, exsiccatus, fluidus, aethereus, liquefactus, albus

б) форму жіночого роду прикметника

aquosus, purus, concentratus, concisus, nigrus, pineritus, obductus, oleosus, spissa, rectificata

Вправа 3. Визначити рід прикметника та утворити Gen.sing

caratum, flava, adgesivum, ophthalmica, nativus, dura, liquida, elasticum, crystallisatus

Вправа 4. Серед наведених нижче слів у словниковій формі визначити прикметники I групи: musculus, i, m; audio, ire, f; amarus, a, um; herba, ae, f; niger, gra, grum

Вправа 5. За формою прикметника визначити рід іменника:

1. Unguentum cinereum
2. Crystallus lucida
3. Cor amarum
4. Bolus alba
5. Flos flavus
6. Sal amarum

Вправа 6. Узгодити прикметник з іменником та перекласти словосполучення латинською мовою:

кислота концентрована –
краплі олійні –
сироп густий –
кристал чорний –
капсула желатинова –
екстракт рідкий –
пластир складний –
склянка темна –

Вправа 7. Узгодити прикметник з іменником

1. cera, ae f; (flavus, a, um)
2. flos, oris m; (ruber, bra, brum)
3. tinctura, ae f; (amarus, a, um)
4. unguentum, i n; (compositus, a, um)
5. folium, i n; (exsiccatum, a, um)
6. solutio, onis f; (spirituosus, a, um)
7. Vaselineum, i n; (albus, a, um)
8. charta, ae f; (paraffinatus, a, um)
9. remedium, i n; (cardiacus, a, um)
10. succus, i m; (dilutus, a, um)

Виконати вправи с. 69.; опрацювати матеріал у підручнику с. 66 – 68.

ТЕМА: ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА СЛОВОТВОРЕННЯ

Кількість годин: 7

Перелік навчально-методичної літератури

План

1. Термін як спосіб позначення предмета, явища, стану предмета та його властивостей у певній галузі знань.
2. Медична термінологія, поділ її на клінічну, анатомічну та фармацевтичну.
3. Назви різних груп лікарських препаратів.
4. Основні греко-латинські словотворчі елементи (терміноелементи) у найменуваннях лікарських засобів та їх значення.
5. Словотворчі елементи, що вживаються при створенні медичної та фармацевтичної термінології.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ

Навчання будь-якій професії неможливо без оволодіння професійною мовою, в якій для позначення багато численних предметів, явищ, процесів, дій існують спеціальні слова і словосполучення, які називаються термінами. Без розуміння і запам'ятовування термінів не можна розібратись у змісті спеціальних дисциплін, що вивчаються.

В будь-якій сучасній галузі знань значну масу спеціальних слів складають слова, запозичені з класичних мов античного світу: старогрецької та латинської, і вони є інтернаціональними. Латинська мова і сьогодні є міжнародною науковою мовою. Медичні терміни не є виключенням.

Сукупність термінів всіх дисциплін, що вивчаються курсі медичних спеціальностей, називається *медичною термінологією*.

Фармацевтична термінологія (назви ліків, рослинної сировини, лікарських форм тощо) складається з сукупності латинських і грецьких слів, а також із латинських і грецьких словотворчих елементів, що складають більшість назв лікарських засобів.

Складовими частинами основних фармацевтичних термінів, як і українських слів, є: корінь, префікс, суфікс і закінчення.

Наприклад:

medic-in-a медицина

medic-in-al-is медичний

У цих словах спільною частиною із загальним значенням є корінь *medic-*, в слові *medicina*, крім кореня *medic-* *in-* (суфікс) і *-a* (закінчення), слово *medicinalis* складається із: *medic-* (кореня), *-in-* і *-al-* (суфіксів), *-is* (закінчення).

Фармацевтичні терміни можуть бути прості і складні. Прості терміни, що є окремим словом, утворюються за допомогою:

a) префіксів (префіксація);

наприклад:

parere - готувати

preparare - приготувати

б) суфіксів (суфіксація);

наприклад:

musculus - м'яз

muscularis - м'язовий

в) шляхом складання двох основ або словотворчих елементів за допомогою сполучного голосного -o-, або без нього;

наприклад:

Tinktura Valerianae

Extraktum belladonna siccum

Фармацевтична термінологія неоднорідна за своїм походженням. В її основу лягли слова латинські і грецькі, але в сучасній фармацевтичній термінології є також слова, запозичені з інших мов.

У зв'язку з двомовністю фармацевтичної термінології у назвах фармацевтичних термінів часто виступають, так звані, словотворчі елементи (корені або частина кореня, префікси, суфікси).

Словотворчі елементи несуть певну інформацію про лікарський препарат: хімічний склад, джерело походження, терапевтичну дію тощо.

Серед словотворчих елементів можна виділити такі компоненти, що мають стабільне значення і утворюють декілька термінів одного змістовного ряду. Такі словотворчі елементи називаються **терміноелементами**. Наприклад: кінцевий терміноелемент *logia* (наука) утворює ряд термінів: *biologia, pharmacologia, thechnologia*; *-pyr-* (жар, вогонь) утворює назви препаратів, що мають жарознижуючу дію: *Antipyrinum, Pyronalum, Pyridonum* тощо.

Найуживаніші грецькі і латинські префікси:

<i>a (an)-</i> <i>Anaesthesinum</i> <i>anhydricus</i> <i>Analginum</i>	<i>перед голосною (перед приголосною) цей префікс означає заперечення або відсутність будь-якої якості</i> анестезин, тобто відсутність відчуття безводний, вказує на відсутність води анальгін, препарат знеболюючої дії
<i>anti-</i> <i>Antipyrinum</i> <i>antidotum</i> <i>antisepticus</i>	<i>проти</i> антипірин протиотрута протигнільний, знезаражувальний

<i>dys-</i> <i>dyspepsia</i>	<i>порушення функції</i> розлад травлення
<i>hyper-</i> <i>hypertonia</i>	<i>понад, вище норми, збільшення</i> підвищений артеріальний тиск крові
<i>hypo-</i> <i>hypotonia</i>	<i>під, нижче норми, зменшення</i> понижений артеріальний тиск
<i>syn-</i> <i>syndromum</i>	<i>з, разом</i> синдром, сполучення ознак
<i>poly-</i> <i>polyvitaminum</i>	<i>багато</i> полівітамін

Найуживаніші грецькі корені, що зустрічаються в назвах препаратів і несуть фармакологічну інформацію:

<i>aesthes-</i> <i>Aesthesinum</i>	<i>анестетики, знеболюючі засоби</i> анестезин
<i>alg-</i> <i>Analginum</i>	анальгін
<i>dol-</i> <i>Panadol</i>	панадол
<i>cain-</i> <i>Novocainum</i> <i>Dicainim</i>	<i>місцевоанастезуючі</i> новокаїн дикаїн
<i>chol-</i> <i>Allocholum</i>	<i>жовчогінні засоби</i> алохол
<i>cor-, card-</i> <i>Corvalolum</i> <i>Cardiaminum</i>	<i>серцеві, кардіотонічні</i> корвалол кардіамін
<i>lax-</i> <i>Regulax</i>	<i>послаблюючі, проносні засоби</i> регулакс
<i>ur-</i> <i>Urotropinum</i>	<i>сечогінні засоби</i> уротропін
<i>sed-</i> <i>Sedaxenum</i>	<i>седативні, заспокійливі</i> седуксен
<i>test-, -andr-</i> <i>Testosteronum</i> <i>Androfort</i>	<i>препарати чоловічих статевих органів</i> тестостерон андрофорт
<i>oestr-</i> <i>Oestrodium</i>	<i>препарати жіночих статевих органів</i> естродіол
<i>thyr-</i> <i>Thyreoidinum</i>	<i>препарати щитовидної залози</i> тіреоїдин
<i>io-</i> <i>Iodoformium</i>	<i>препарати, що містять йод</i> йодоформ

<i>haem(at)-, -aem- Haemodesum</i>	<i>кровозупинні, кровотамовуючі засоби</i> гемодез
<i>vas-, ang(i)- Vasopressinum Angiazolum</i>	<i>судинорозширювальні і спазмолітичні засоби</i> вазопресин ангіазол
<i>pyr- Pyronalum</i>	<i>жарознижувальні і знеболювальні</i> піронал
<i>cillin- Penicillinum</i>	<i>антибіотики-пеніциліни</i> пеніцилін
<i>cyclin- Tetracyclinum</i>	<i>антибіотики-тетрацикліни</i> тетрациклін
<i>mycin- Laevomycesinum</i>	<i>антибіотики групи стрептоміцину</i> левоміцетин
<i>sulfa- Norsulfazolum</i>	<i>антимікробні сульфаніламідні засоби</i> норсульфазол
<i>cid- Streptocidum</i>	<i>антимікробні, антисептичні засоби</i> стрептоцид
<i>vit- Undevitum</i>	<i>полівітаміни</i> ундевіт
<i>glyc-, gluc- Glycerinum Glucosum</i>	<i>солодкий</i> гліцерин глюкоза
<i>anth- Helianthus</i>	<i>квітка</i> соняшник
<i>phyll- Platyphyllinum</i>	<i>листок</i> платифілін

Найуживаніші грецькі корені, що зустрічаються в назвах препаратів і несуть хімічну інформацію

<i>aeth(yl)- Aethazolum Aethylmorphinum</i>	<i>етил, етильна група</i> етазол етилморфін
<i>meth(yl)- Methylenum coeruleum</i>	<i>метил, метальна група</i> метиленовий синій
<i>phen(yl)- Phenolum Phenilii salicylas</i>	<i>феніл, фенольна група</i> фенол фенілсаліцилат
<i>-(a)zol-, -zin-, -zid- Dibazolum Aminazinum Phthivazidum</i>	<i>азот, азогрупа</i> дибазол аміназид фтивазид
<i>thi(a,o)- Thiaminum</i>	<i>сірка, тіокислоти, тіосоли</i> тіамін

<i>hydr-</i> Hydrogenium	наявність води, водню водень
<i>oxy-</i> Oxygenium	кислий, кисень кисень

III. ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Виділити словотворчі елементи, підкреслити та пояснити їх значення.

uraemia	histologia	Haemostimulinum
biologia	hypnotherapia	Analginum
gastrosco피아	atrophia	Haematogenum
cytopathia	neuralgia	Anaesthesinum
hypotonia	rhinorrhagia	Anaesthesiologia
cystosco피아	topographia	Glycyrrhiza
hydrotherapia	Haematologia	Euphyllinum
monophobia	Pathologia	Antipyrinum
aetiologia	Dystonia	Novocainum
hydrophobia	Hypotonia	Autohaemotherapia
pathologia	Hypertonia	Hystologia
dyspnoë	Antianaeminum	Hyperthermia

Вправа 2. Утворити складні терміни за допомогою терміноелементів.

жінка	...logia
ліки	
життя	
серце	
кров	
шлунок	...algia
м'язи	
зуби	
бронх	
залоза	
вода	...therapia
сон	
кисень	
ліки	
грязі	

Вправа 3. Записати значення терміноелементу латинською мовою:

кровотеча	навколо	залоза
біль	витікання крові	око
лікування	порушення	боязнь, страх
тонус	камінь	схильність

напруження	розкладання, розпад	лікування
тиск	нирка	пізнання, вчення
затвердіння	шлунок	жовч
наука	захворювання	багато
опис	м'яз	чутливість
дихання	життя	пряма кишка

Вправа 4. Здійснити переклад рецептів латинською мовою, записати їх повністю та скорочено:

- Візьми: Кореневища з коріннями солодки 25,0
Трави деревію
Листя сени
Кора крушини порівну по 20,0
Магnezії сульфату 10,0
Змішай, нехай утвориться збір
Видай. Познач:
- Візьми: Миш'яковистого ангідриду 0,06
Порошку та екстракту кореневища з коріннями солодки скільки треба, щоб утворилися пілюлі числом 30
Видай. Познач:
- Візьми: Відвар кореневища з корінням синюхи блакитної із 3,0 – 100 мл
Натрію гідрокарбонату
Натрію бензоату порівну по 2,0
Нашатирно-ганусевих крапель 4 мл
Змішай. Видай.
Познач:
- Візьми: Олії перцевої м'яти
Олії евкаліптової
Олії соснової порівну по 1,0
Етанолу 70% - 5 мл
Змішай. Видай.
Познач: для інгаляції.
- Візьми: Настою бруньок соснових 200 мл
Меду очищеного 5,0
Змішай. Видай.
Познач:
- Візьми: Настою трави багна болотяного із 10,0 – 200 мл
Нашатирно-ганусевих крапель 5 мл
Сиропу вишневого 10 мл
Змішай. Видай.

Познач:

Вправа 5. Перекласти наступні рецепти латинською мовою:

- 1 Візьми: Емульсії насіння гарбузи 100,0
Видай. Познач:

- 2 Візьми: Емульсії риб'ячого жиру 200,0
Змішай. Видай в темній склянці.
Познач:

- 3 Візьми: Дьогтю рідкого березового
Сірки осадженої порівну по 3,0
Вазеліну до 30,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Видай. Познач:

- 4 Візьми: Сірки очищеної
Магnezії оксиду
Цукру білого порівну по 10,0
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай. Познач:

- 5 Візьми: Галунів кристалічних 4,0
Кислоти борної 6,0
Гліцерину 10,0
Води перцевої м'яти до 200 мл
Змішай. Видай. Познач:

Вправа 6. Перевірити правильність виконання завдання:

- 1 Recipe: Acidi salicylici 0,5
Olei jecoris Aselli 100,0
Misce. Da. Signa:

- 2 Recipe: Aluminis 3,0
Decocti foliorum Salviae 300 ml
Misce. Da. Signa:
Emulsi olei jecoris Aselli 200,0
Da in vitro nigro.
Signa:

- 3 Recipe: Decocti rhizomatis Tormentillae ex 6,0:150,0
Sirupi Sacchari 10,0
Misce. Da. Signa:

Вправа 7. Вписати рецепти:

- 1 Візьми: Настою квітів ромашки 200 мл

Кислоти борної 4,0
Змішай. Видай. Познач:

2 Візьми: Відвару кори дуба 200 мл
Гліцерину 10,0
Змішай. Видай. Познач:

Вправа 8. Виділити у назвах препаратів частотні відрізки, вказати їх значення.

- 1) Amidopyrinum
- 2) Corvalolum
- 3) Hydrocortisonum
- 4) Viperalginum
- 5) Dibazolium
- 6) Sedral
- 7) Neodorm
- 8) Promedolum
- 9) Rifamycinum
- 10) Methandriolum
- 11) Methysulfazinum
- 12) Aethylmorphinum
- 13) Anacardiolum
- 14) Barbamylum
- 15) Oxytetracyclinum
- 16) Antipyrinum
- 17) Nitroglycerinum
- 18) Testoviron
- 19) Anastress
- 20) Diprophyllinum
- 21) Synthomycinum
- 22) Phthorafurum
- 23) Cholenzymum
- 24) Synandrol
- 25) Bencainum
- 26) Thioacetazolium

Вправа 9. Перекласти рецепти латинською мовою.

1 Візьми: Ментолу 0,1
Олії маслинової 15,0
Олії евкаліптової 10,0
Змішай. Видай. Познач:

2 Візьми: Таблетки антипірину 0,25 числом 10
Видай. Познач:

- 3 Візьми: Фенолу 0,5
Гліцерину 10,0
Змішай. Видай. Познач:
- 4 Візьми: Валідолу 0,05 у капсулах числом 20
Видай. Познач:
- 5 Візьми: Настоянку конвалії
Настоянку валеріани по 10мл
Екстракту глоду рідкого 5мл
Ментолу 0,5
Змішай. Видай. Познач:

Вправа 10. Виписати рецепти:

- 1 Візьми: Ефіру для наркозу 100,0
Видай такі дози числом 4
Познач:
- 2 Візьми: Емульсії насіння коноплі 100,0
Видай такі дози числом 4
Познач:
- 3 Візьми: Стрептоциду
Сірки осадженої порівну по 7,0
Ефіру для наркозу 30,0
Розчину кислоти борної 3% - 50 мл
Розчину кислоти саліцилової спиртового 2% - 30 мл
Змішай. Видай. Познач:

Вправа 11. Перекласти рецепти латинською мовою.

- 1 Візьми: Настояю трави термопсису 0,6 – 200 мл
Натрію гідрокарбонату
Натрію бензоату порівну 2,0
Нашатирно-ганусевих крапель 4 мл
Сиропу цукрового 5 мл
Змішай. Видай. Познач:
- 2 Візьми: Розчину йоду спиртового 5% - 2 мл
Кислоти танінової 3,0
Гліцерину 10,0
Змішай. Видай. Познач:
- 3 Візьми: Настояю трави горицвіту весняного із 6,0 – 200 мл
Кодеїну фосфату 0,2
Натрію броміду 6,0
Змішай. Видай. Познач:

Вправа 12. Визначте кореневий терміоелемент в кожній групі слів та його значення, поясніть значення термінів:

1. Anaesthesia, hyperaesthesia, hypoaesthesia.
2. Anuria, diuresis, uraemia, albuminuria, polyuria.
3. Haematoma, haematologia, haemolysis, anaemia, haematuria.
4. Neuralgia, odontalgia, otalgia, enteralgia.

Виконати:

1. Опрацювати матеріал у підручнику с. 145 – 153.
2. Виконати 10 – 12 вправи з практикуму с. 30 – 31.
3. Вивчити найуживаніші грецькі і латинські префікси та корені, кінцеві терміоелементи, частотні відрізки (с. 148 – 153).
4. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 18).
5. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 18).

ТЕМА: ХІМІЧНА НОМЕНКЛАТУРА

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М., 2017. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 224 с.

План

1. Хімічна номенклатура.
2. Назви солей оксигеновмісних кислот.
3. Хімічні елементи в назвах лікарських засобів.
4. Принципи утворення міжнародної латинської номенклатури оксидів, пероксидів, гідроксидів.
5. Відмінювання назв органічних солей натрію та калію.

1. Завдання: Узгодьте прикметники з іменниками, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

Розчин (розбавлений, ізотонічний, леткий); оксид (розчинний, жовтий, білий, леткий); рідина (прозора, летка, синя); порошок (білий, кристалічний, складний); спирт (етиловий, камфорний, мурашиний); капсула (крохмальна, желатинова).

2. Завдання: Перекладіть латинською мовою.

А. Чистий фосфор, цинкова паста, осаждена сірка, відновлене залізо, радіоактивний фосфор, йодний розчин, складний свинцевий пластир, сіра ртутна мазь, біла осадова ртуть, розбавлений етиловий спирт. Б. Медичний ефір, грудний еліксир, чистий спирт

3. Завдання: Використовуючи відповідні суфікси, переведіть назви кислот з різним ступенем окислення.

Азотна кислота – азотиста кислота; арсенова кислота – миш'яковиста кислота; фосфорна кислота – фосфориста кислота; сірчана кислота – сірчиста кислота – сірководнева кислота.

4. Завдання: Перекладіть терміни українською мовою.

А. Acidum arsenicosum anhydricum, acidum hydrochloricum, concentratum (dilutum), acidum carbolicum crystallisatum, acidum boricum pulveratum, pulvis acidi citrici, solution acidi borici spirituosa. Б. Kalii oxydum, Carbonei dioxydum, pulvis Zinci hydroxydi, unguentum Hydrargyri album, unguentum Hydrargyri oxydi flavi, solutio Hydrogenii peroxydi diluta, Hydrargyrum praecipitatum flavum.

5. Завдання: Перекладіть терміни латинською мовою.

Борна кислота, розчин борної кислоти, діоксид вуглецю, закис заліза, ацетилсаліцилова кислота в порошку, концентрована оцтова кислота, розведена соляна кислота, жовтий оксид ртуті або жовта осадова ртуть, розчин нікотинової кислоти, концентрований розчин пероксиду водню, суспензія гідроксиду алюмінію, таблетки глутамінової кислоти, вкриті оболонкою, мазь жовтого оксиду ртуті або очна мазь.

6. Завдання: Розсортуйте терміни за ознаками:

а) оксиди; б) солі; в) кислоти; г) ефіри. Acidum salicylicum; Magnesii sulfas; Zinci oxydum; Methylii salicylas; Arthylly chloridum; Natrii chloridum; Strychnini nitras; Kalii arsenis; Amylii nitris; Magnani peroxydum; Natrii nitris; Acidum lacticum; Aluminium hydroxydum.

7. Завдання: Утворіть і запишіть латинською мовою:

а) Назви солей і ефірів.

Саліцилат ртуті (метилу, фенілу, натрію); гідрохлорид етилморфіну (адреналіну, платифіліну, окситетрацикліну); фосфат олеандоміцину (кодеїну, кальцію, натрію); нітрат стрихніну (срібла, аммонію); сульфат цинку (атропіну, барію, стрептоміцину);

б) Терміни з неузгодженим означенням.

Таблетки (нітразепама, сибазона, пірацетама, оксациліна натрієвої солі, фосфестрола, нітрогранулонга, ергометрина малеата, гліформіна, бензонала, кетопрофена, ацетилсаліцилової кислоти, ксантинола нікотината, феноксиметилпеніциліну); мазь (еритроміцинова, тетрациклінова, оксолінова, преднізолонова, ністатінова, гідрокортизонова, гентаміцинова, металурацилова, саліцилова, бензилбензоата); розчин (проксодолулу, промедолу, омнопону, гентаміцину сульфата, саліцилової кислоти, стрихніну нітрата, хлорида натрія, натрія тетрабората, ретинола ацетата, папаверину гідрохлорида, нікотината ксантинола, «Дентинокс»).

8. Завдання: Здійснити переклад рецептів латинською мовою:

Візьми: Настою трави горицвіту весняного 200мл
Кодеїну фосфату 0,2
Натрію броміду 6,0
Змішай. Видай. Познач:

Візьми: Розчину глюкози 3% - 500 мл
Натрію хлориду скільки потрібно
Змішай, щоб утворився розчин ізотонічний
Простерилізуй!
Видай. Познач:

Візьми: Настою кореня алтеї 200 мл
Етилморфіну гідро хлориду 0,2
Грудного еліксиру 4 мл
Нашатирно-ганусевих крапель 5 мл

Змішай. Видай. Познач:
Візьми: Розчину формальдегіду 10% - 200 мл
Видай. Познач:
Візьми: Емульсії насіння маку 100 мл
Папаверину гідро хлориду 0,5
Настойки лимонника китайського 10 мл
Змішай. Видай. Познач:

9. Завдання: Перекладіть латинською мовою та утворіть форми називного та родового відмінків назви хімічних сполук:

- 1) калію хлорид;
- 2) морфіну гідрохлорид;
- 3) срібла нітрат;
- 4) натрію арсеніт;
- 5) фенілсаліцилат;
- 6) основний нітрат вісмуту;
- 7) платифіліну гідротартрат;
- 8) натрію тетраборат;
- 9) барбітал натрієва сіль;
- 10) етамінал натрієва сіль.

Виконати: опрацювати с.119-132 та виконати вправи до теми.

ТЕМА: БОТАНІЧНА ТА ФАРМАКОГНОСТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук, Л.С., Процюк, І.Є., Клязника, В.М., 2017. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 224 с.

План

1. Тривіальні назви лікарських препаратів.
2. Греко-латинські словотворчі елементи (терміноелементи).
3. Роль терміноелементів в утворенні фармацевтичних і клінічних термінів.
4. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, що вказують на хімічний склад препарату.
5. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, що вказують на терапевтичну та фармакологічну дію.
6. Назви різних груп лікарських препаратів.

Матеріали для самоконтролю. Питання для самоперевірки

1. Чи відрізняються назви лікарських рослин у ботанічній номенклатурі від назв рослин, які вживаються у фармації? Обґрунтуйте вашу відповідь.
2. Що таке алкалоїди та глікозиди?
3. Які назви мають алкалоїди та глікозиди?
4. Охарактеризуйте спосіб утворення тривіальних назв.
5. Способи утворення назв вітамінів, комбінованих препаратів, гормональних та ферментних препаратів. Навести приклади.
6. Які існують способи побудови фармацевтичних термінів?
7. На які групи можна поділити фармацевтичні частотні відрізки?

1. Завдання: Визначте модель ботанічної назви, вкажіть фармацевтичну назву рослини.

1. *Oryza sativa* 2. *Tussilago farfara* 3. *Betula verrucosa* 4. *Thymus serpyllum* 5. *Viola arvensis* 6. *Theobroma cacao* 7. *Capsella bursa-pastoris* 8. *Zea mays* 9. *Vaccinium myrtill* 10. *Achillea millefoli* 11. *Sambucus nigra* 12. *Panax ginseng*

2. Завдання: Здійснити переклад рецептів латинською мовою.

1. Візьми: Трави горицвіту весняного 1,5
Кореневище з коріннями валеріани 2,0
Змішай, нехай утвориться збір
Видай такі дози числом 6
Познач:
2. Візьми: Кори крушини
Листків сенни по 10,0
Магnezії сульфату 5,0

- Змішай, нехай утвориться збір
Видай. Познач:
3. Візьми: Кореня алтеї 5,0
Кореневища з коріннями солодки 2,0
Листків мати-й-мачухи 10,0
Натрію гідрокарбонату 3,0
Змішай, нехай утвориться збір
Видай. Познач
4. Візьми: Збору проти астматичного 100,0
Видай. Познач:
5. Візьми: Збору проносного 100,0
Видай. Познач:
6. Візьми: Квітів цмину піскового 40, 0
Трави деревію 20, 0
Плодів анісу 10, 0
Змішай, нехай утвориться збір
Видай. Познач:

3. Завдання: Перекласти українською мовою, утворити терміни з назвою лікарської сировини.

1. Brassica nigra (оля, насіння). 2. Panax ginseng (корінь, настоянка). 3. Adonis vernalis (трава, настій трави). 4. Artemisia absinthium (трава, настоянка). 5. Cassia acutifolia (листя). 6. Atropa belladonna (листя, настоянка, екстракт). 7. Menyanthes trifoliata (листя, настій листя). 8. Dryopteris filix-mas (кореневище, екстракт)

4. Завдання: Перекласти наступні прописи рецептів латинською мовою.

1. Візьми: Олії перцевої м'яти
Олії евкаліптової
Олії соснової порівну по 1,0
Етанолу 70% - 5мл.
Змішай. Видай. Познач: для інгаляції.
2. Візьми: Настояю бруньок соснових 200мл.
Меду очищеного 5,0
Змішай. Видай. Познач:
3. Візьми: Настояю трави багна болотяного із 10,0 – 200мл.
Нашатирно-ганусевих крапель 5мл.
Сиропу вишневого 10мл.
Змішай. Видай. Познач:
4. Візьми: Метилсаліцилату
Хлороформу
Дьогтю соснового порівну по 10,0
Змішай, нехай утвориться лінімент
Видай. Познач:

5. Завдання: Встановити відповідність:

Латинські іменники	Грецькі терміноелементи, які походять від латинських іменникам
1. dolor,oris,m	а). anthrop-
2. homo,inis,m	б). card-
3. tumor,oris,m	в). stomat-
4. cor,cordis,n	г). pneum-
5. os,oris,n	д). onco-
6. os,ossis,n	ж). alg-
7. pulmo,onis,m	з). osteo-

6. Завдання: Записати рецепти у скороченій формі та перекласти українською мовою.

Rp.: Dermatoli
Picis liquidae Pini silvestris ana 3,0
Olei jecoris vitaminisati ad 100,0
Misce, fiat linimentum
Da. Signa: для пов'язок

Rp.: Olei Eucalypti
Olei Pini silvestris
Olei Menthae piperitae ana 10,0
Misce. Da. Signa: для інгаляцій

Виконати: опрацювати с. 135-166 та виконати вправи до теми.

ТЕМА: ФАРМАКОЛОГІЧНА НОМЕНКЛАТУРА

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук, Л.С. Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

План:

1. Назви груп лікарських препаратів.
2. Номенклатура лікарських засобів.
3. Основні греко-латинські словотворчі елементи (терміноелементи) у найменуваннях лікарських засобів та їх значення.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ (підручник с. 157 – 166).

ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Перекласти назви препаратів латинською мовою, підкреслити та пояснити частотні відрізки:

Алохол

Барбовал

Валокордин

Гексаметилентетрамін

Кальцелін

Коразол

Лекозим

Ментол

Мікосептин

Неоміцин

Новокаїн

Оксикорт

Панкреатин

Пенталгін

Пепсин

Пірамінал

Тестовір

Тестостерон

Тетрациклін

Гідрокортизон

Нітрогліцерин

Глюкоза

Вітамін «А»

Флогодін

Фтивазид

Еуфілін
Іхтіол
Гліцерин
Холензим

Вправа 2. Перекласти латинською мовою:

таблетки антипірину
іхтіолова мазь
очна тетрациклінова мазь
сульфадимезин в таблетках
розчин антипірину
лінімент синтоміцину
свічки димедролу для дітей
мазь тетрациклінова
гідрокортизонова мазь
краплі «Дента»
таблетки «Піркофен»
розчин новокаїну для ін'єкцій
анальгін в ампулах
мазь Вишневського
желатинові капсули
таблетки вкриті оболонкою
таблетки теофіліну
емульсія стрептоциду
проста сірчана мазь
нашатирно-ганусеві краплі
розчин нітрогліцерину
таблетки морфіну гідрохлориду
свічки «Анестезол»
бальзам Шостаковського
розчин для ін'єкцій в ампулах
мазь проста
вазелін для очей
розчин бенкаїну в ампулах

Вправа 3. Прочитати та пояснити значення терміноелементів:

Adrenocorticotropinum
Aethazolum
Algolysinum
Algotyrimum
Somnafin
Synoestrolum
Thiopentalum
Extramycinum
Laevomycesinum

Lidocainum
Amidopyrinum
Allocoholum
Hypothiazidum
Cordiaminum
Decamevitum
Erythromycinum
Morphocyclinum
Mycoseptinum
Naphthyzinum
Phenobarbitalum
Phlogex
Polyaminum
Somatotropinum
Antipyrium
Aminazinum
Glycerinum
Apressinum
Viperalginum

Вправа 4. Розв'язати рецептурні задачі::

1. Призначити по 1 таблетці 2 рази на день таблетки седалгіну в кількості 20.
2. 15 желатинових капсул олії рицинової.
3. Збір, що містить листя дурману й листя блекоти по 4г, листя м'яти перцевої 2,5г, натрію нітрат 0,5г. Видати у паперовому пакеті. Призначити для куріння під час нападів астми.
4. Порошок, у складі якого є кодеїну фосфат 0,03, фенобарбітал 0,05, кислота ацетилсаліцилова 0,3. Приготувати 12 доз. Призначити по 1 порошку 3 рази на день.
5. Видати 40 желатинових капсул емульсії синтоміцину 10,0.
6. Таблетки інспіرونу вкриті оболонкою 80мл в кількості 30. Призначте 2 таблетки на добу.
7. Розчин глітейку в ампулах 3,2мл в кількості 1. Призначте ін'єкційно.
8. Дистильованої води до 200мл, сиропу алейного 30мл та 5мл нашатирно-ганусевих крапель. Призначити у вигляді мікстури.
9. Лінімент, що складається з йодиду калію, очищеного свинячого жиру порівну по 2г, ланоліну 15г, дистильованої води 1мл. Призначте змазувати уражену поверхню.
10. Призначити 25г мазі каланхое.
11. Призначити розчин брильянтового зеленого та ністатину по 10мл, спирту етилового 10мл, дистильованої води до 100мл.
12. Призначте 1г борної кислоти та 9г тальку для присипки.
13. Ампули розчину для ін'єкцій вольтарен в кількості 5. Призначте вводити внутрішньовенно одну ампулу на добу.
14. 200мл відвару з 10г кори калини. Призначте по 1ст.ложці 3 рази на добу.

15.Збір лікарський: по 50г листя ромашки, 4г листя перцевої м'яти, 25г насіння льону. Призначити по 1ст.ложці настояного збору 3 рази на добу.

Вправа 5. Перекласти рецепти українською мовою усно.

- Візьми: Порошку кореню ревеню
Магnezії оксиду порівну по 0,3
Екстракту беладони 0,015
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай такі дози числом 10
Познач:
- Візьми: Оксиду цинку
Пшеничного крохмалю порівну по 10,0
Дьогтю рідкого березового 5,0
Мазі нафталанової 20,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Видай.
Познач:
- Візьми: Синтоміцину 0,2
Масла какао скільки треба
Змішай, нехай утвориться супозиторій ректальний
Видай такі дози числом 10
Познач:
- Візьми: Насіння солодких мигдалів 10,0
Води очищеної
Змішай, нехай утвориться емульсія
Видай.
Познач:
Негайно!
- Візьми: Натрію хлориду 5,0
Калію хлориду 0,075
Кальцію хлориду 0,015
Новокаїну 2,5
Очищеної води 1000,0
Розчину адреналіну гідрохлориду 0,1% 2,0
Видай.
Познач:
- Візьми: Настою квітів ромашки 200 мл
Кислоти борної 4,0
Змішай. Видай. Познач:
- Візьми: Відвару кори дуба 200 мл

	Гліцерину	10,0
	Змішай. Видай. Познач:	
Візьми:	Вугілля активованого	0,5
	Видай такі дози в таблетках числом 10	
	Познач:	
Візьми:	Настою квітів ромашки	із 15,0 на 200 мл
	Настою листків шавлії	із 10,0 на 100 мл
	Кислоти борної	5,0
	Настойки м'яти перцевої	2 краплі
	Змішай. Видай. Познач:	
Візьми:	Натрію хлориду	5,0
	Мила зеленого	10,0
	Води очищеної	5 мл
	Ланоліну безводного	25,0
	Змішай, нехай утвориться мазь	
	Видай. Познач:	
Візьми:	Вугілля активованого	0,5
	Видай такі дози числом 10	
	Познач:	
Візьми:	Відвару кори крушини	10,0 – 200 мл
	Видай. Познач:	
Візьми:	Ефедрину гідрохлориду	0,2
	Ментолу	0,1
	Стрептоциду	1,0
	Ланоліну водного	5,0
	Вазеліну	10,0
	Змішай, нехай утвориться мазь	
	Видай. Познач:	
Візьми:	Настою трави термопсису	200 мл
	Етил морфіну гідрохлориду	0,2
	Натрію гідрокарбонату	1,0
	Натрію бензоату порівну по	4,0
	Нашатирно-ганусевих крапель	5 мл
	Змішай. Видай. Познач:	
Візьми:	Платифіліну гадротартрату	0,005
	Папаверину гідрохлориду	0,03
	Сальсоліну гідрохлориду	0,02
	Теофіліну	0,2
	Змішай, нехай утвориться порошок	

Видай такі дози числом 12

Познач:

Вправа 6. Перекласти рецепти українською мовою усно та записати їх у скороченому вигляді:

1. Recipe: Infusi florum Chamomillae ex 10, - 200 ml

Da. Signa:

2. Recipe: Hydrargyri oxydi flavi 0,05

Ichthyoli 0,8

Unguenti Zinci 20,0

Misce, fiat unguentum

Da. Signa:

3. Recipe: Magnesii oxydi

Tannini ana 25,0

Carbonis activati 50,0

Misce, fiat pulvis

Da. Signa:

4. Recipe: Decocti corticis Berberidis 12,0 — 180,0

Da. Signa:

5. Recipe: Extracti Polygoni hydropiperis fluidi 25,0

Da. Signa:

6. Recipe: Infusi florum Tiliae 500 ml

Da. Signa:

7. Recipe: Liquoris Ammonii anisati 50 ml

Sirupi Althaeae 20 ml

Aquae purificatae ad 200 ml

Misce. Da. Signa:

8. Recipe: Chloroformii

Spiritus aethylici 95% ana 20 ml

Aetheris aethylici 10 ml

Liquoris Ammonii caustici guttas V

Misce. Da. Signa:

9. Recipe: Liquoris Burovi 50 ml

Da. Signa:

ТЕМА: СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

Кількість годин: 6

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук, Л.С. Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

План:

1. Три ступені порівняння прикметників в латинській мові.
2. Утворення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників.
3. Ступені порівняння прикметників, утворені від різних основ.
4. Особливості утворення ступенів порівняння прикметників.
5. Закінчення прикметників вищого і найвищого ступенів порівняння в родовому відмінку однини та множини.
6. Вживання ступенів порівняння прикметників у фармацевтичній та ботанічній термінології.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ

В латинській мові, як і в українській, якісні прикметники мають 3 ступені порівняння: звичайний, вищий і найвищий.

Вищий ступінь утворюється від основи прикметника шляхом додавання до неї суфікса *-ior* для чоловічого і жіночого родів, суфікса *-ius* для середнього роду.

Наприклад:

<i>Звичайний</i> (<i>Gradus positivus</i>)	<i>Основа</i>	<i>Вищий</i> (<i>Gradus comparativus</i>)
<i>purus, a, um</i> – чистий, а, е	<i>pur-</i>	<i>pur -ior, pur -ius</i> – чистіший, а, е
<i>niger, gra, grum</i> – чорний, а, е	<i>nigr-</i>	<i>nigr -ior, nigr -ius</i> – чорніший, а, е
<i>acer, acris, acre</i> – гострий, а, е	<i>acr-</i>	<i>acr -ior, acr -ius</i> – гостріший, а, е
<i>subtilis, e</i> – дрібний, а, е	<i>subtil-</i>	<i>subtil -ior, subtil -ius</i> – дрібніший, а, е
<i>simplex, icis</i> – простий, а, е	<i>simplic-</i>	<i>simplic -ior, simplic -ius</i> – простіший, а, е

Прикметники у вищому ступені відмінюються за приголосним типом III відміни, тобто мають такі ж відмінкові закінчення, як і іменники *liquor, oris, m; tempus, oris, n*.

Найвищий ступінь утворюється шляхом додавання до основи прикметника у звичайному ступені суфікса *-issum* і закінчень прикметників I групи *-us, -a, -um*.

Наприклад:

<i>Звичайний</i> (<i>Gradus positivus</i>)	<i>Основа</i>	<i>Найвищий</i> (<i>Gradus superlativus</i>)
<i>purus, a, um</i> – чистий, а, е	<i>pur-</i>	<i>purissimus, a, um</i> – найчистіший, а, е

<i>subtilis, e</i> – дрібний, а, е	<i>subtil-</i>	<i>subtilissimus, a, um</i> – найдрібніший, а, е
<i>simplex, icis</i> – простий, а, е	<i>simplic-</i>	<i>simplicissimus, a, um</i> – найпростіший, а, е

У найвищому ступені прикметники відмінюються за зразком I-II відмін, тобто чоловічий і середній рід за другою відміною, а жіночий – за першою.

Деякі прикметники мають особливості утворення найвищого ступеня:

1) прикметники III відміни, які у чоловічому роді мають закінчення *-er*, утворюють найвищий ступінь шляхом додавання до форми чоловічого роду у *Nom.sing.* суфіксу *-rim* і закінчень прикметників першої групи: *-us, -a, -um*.

Наприклад:

<i>Звичайний</i> (<i>Gradus positivus</i>)	<i>Вищий</i> (<i>Gradus comparativus</i>)	<i>Найвищий</i> (<i>Gradus superlativus</i>)
<i>niger, gra, grum</i> – чорний, а, е	<i>nigr-ior, -ius</i> – чорніший, а, е	<i>niger-rimus, a, um</i> – найчорніший
<i>acer, acris, acre</i> – гострий, а, е	<i>acr-ior, -ius</i> – гостріший, а, е	<i>acer-rimus, a, um</i> – найгостріший

2) шість прикметників із закінченням *-illis, e* утворюють вищий ступінь за загальним правилом, а найвищий – шляхом додавання до основи звичайного ступеня суфіксу *-lim*, і закінчень прикметників першої групи: *-us, -a, -um*.

Наприклад:

<i>Звичайний</i> (<i>Gradus positivus</i>)	<i>Вищий</i> (<i>Gradus comparativus</i>)	<i>Найвищий</i> (<i>Gradus superlativus</i>)
<i>facilis, e</i> – легкий	<i>facil-ior, ius</i> – більш легкий	<i>facil-lim-us, a, um</i> – найлегший
<i>difficilis, e</i> – важкий	<i>diffil-ior, ius</i> – більш важкий	<i>diffil-lim-us, a, um</i> – найважчий
<i>similis, e</i> – подібний	<i>simil-ior, ius</i> – більш подібний	<i>simil-lim-us, a, um</i> – найбільш подібний
<i>dessimilis, e</i> – неподібний	<i>dessimil-ior, ius</i> – більш неподібний	<i>dessimil-lim-us, a, um</i> – найбільш неподібний
<i>gracilis, e</i> – стрункий	<i>gracil-ior, ius</i> – стрункіший	<i>gracil-lim-us, a, um</i> – найстрункіший
<i>humilis, e</i> – низький	<i>humil-ior, ius</i> – нижчий	<i>humil-lim-us, a, um</i> – найнижчий

N.B! Всі інші прикметники третьої відміни з такими закінченнями утворюють найвищий ступінь за загальним правилом.

3) прикметники із закінченням *-us* та попередньою голосною (наприклад: *necessarius, a, um* – необхідний; *dubius, a, um* – сумнівний) утворюють ступені порівняння за допомогою прислівників:

- magis – (більш) – для вищого ступеня

- *maxime* – (найбільш) – для найвищого ступеня.

<i>Звичайний</i> (<i>Gradus positivus</i>)	<i>Вищий</i> (<i>Gradus comparativus</i>)	<i>Найвищий</i> (<i>Gradus superlativus</i>)
<i>necessarius, a, um</i> - необхідний	<i>magis necessarius</i> - більш необхідний	<i>maxime necessarius</i> найбільш необхідний

4) в латинській мові, як і в українській, є кілька прикметників, що утворюють ступені порівняння від різних основ. До таких прикметників належать:

<i>Звичайний</i> (<i>Gradus positivus</i>)	<i>Вищий</i> (<i>Gradus comparativus</i>)	<i>Найвищий</i> (<i>Gradus superlativus</i>)
<i>bonus, a, um</i> - добрий	<i>melior, ius</i> - кращий	<i>optimus, a, um</i> - найкращий
<i>magnus, a, um</i> - великий	<i>major, majus</i> - більший	<i>maximus, a, um</i> - найбільший
<i>malus, a, um</i> - поганий	<i>pejor, pejus</i> - гірший	<i>pessimus, a, um</i> - найгірший
<i>parvus, a, um</i> - малий	<i>minor, minus</i> - менший	<i>minimus, a, um</i> - найменший
<i>multus, a, um</i> - численний	<i>plures, plus</i> - більш численний	<i>plurissimus, a, um</i> - найбільш численний

Запам'ятайте! У фармацевтичній термінології вищий ступінь **major, majus** – більший вживаються у значенні звичайного.

Наприклад: *Plantago major* – подорожник великий,
Chelidonium majus – чистотіл звичайний.

ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Зробити граматичний аналіз слів у наступних виразах, перекласти їх українською мовою:

Nom.sing. Vaselinum pro oculis optimum

Gen.sing. Vaselini pro oculis optimi

Nom.plur. Doses minimae

Gen.plur. Dosium minimarum

Nom.sing. Aether pro narcosi purissimus

Gen.sing. Aetheris pro narcosi purissimi

Nom.sing. Decoctum foliorum Plantaginis majoris

Gen.sing. Decocti foliorum Plantaginis majoris

Вправа 2. Прочитати та перекласти українською мовою рецепти:

Recipe: Streptocidi albi subtilissimi 2,0
 Vaselini flavi optimi 10,0
 Misce, fiat unguentum

Da. Signa.

Recipe: Solutionis natrii hydrocarbonatis purissimi 5% - 100 ml
Sterilisetur!
Detur. Signetur:

Recipe: Olei Vaselini purissimi pro usu interno 100,0
Da. Signa.

Recipe: Dermatoli 10,0
Zinci oxydi 20,0
Talci purissimi 30,0
Misce, fiat pulvis subtilissimus
Da. Signa.

Вправа 3. Перекласти латинською мовою, утворити ступені порівняння прикметників:

Корисна рослина; хворе коліно; чистий розчин; складний суглоб; темна склянка.

Вправа 4. Провідміняти та перекласти українською мовою вирази:

Linimentum spissius; pulvis subtilissimus; fructus ruberrimus; semen amarius.

Вправа 5. Визначити форму прикметника та перекласти словосполучення: 1. Polygonum minus. 2. Ammi majus. 3. Infusum herbae Plantaginis majoris. 4. Herba Thalictri minoris. 5. Dosis minima. 6. Locus resistentiae minoris. 7. Cucurbita maxima. 8. Dosis parva. 9. Parshypophysis posterior. 10. Pulveres grossissimi. 11. Chelidonii majoris.

Вправа 6. Перекласти українською мовою:

1. Ad morbos oculorum Vaselinum purum necessarium est. 2. Doses maximae non semper doses optimaе sunt. 3. Mel dulcius saccharo est. 4. Pasta spissior est quam unguentum. 5. Cibus simplex ad sanitatem hominis utilissimus est. 6. Medicina fructuosior ars nulla. 7. Omnium malorum stultitia est mater. 8. Ossa partes durissimae corporis humani sunt et in ossa capitis, trunci et membrorum dividuntur. 9. Pulveres sunt grossi, subtiles, subtilissimi. 10. Pro narcosi aether purissimus adhibetur.

Вправа 7. Перекласти латинською мовою і узгодити прикметники в усіх ступенях з іменниками:

Подібний: випадок, людина, хвороба; свіжий: молоко, фрукт, трава; широкий: м'яз, кістка, частина; велика: доза, вертел, таз; малий: нерв, отвір, вена; добрий: прогноз, сон, апетит.

Вправа 7. Утворити дієприкметники теперішнього часу активного стану від таких дієслів:

signare – позначати
solvĕre – розчиняти
miscĕre – зміщувати

audĭre – слухати
sterelisāre – простерилізувати
recipĕre – брати

Виконати завдання:

1. Опрацювати матеріал у підручнику с. 71 – 81.
2. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 22).
3. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 22).

ТЕМА: ЧИСЛІВНИКИ. ПРИСЛІВНИКИ І ЗАЙМЕННИКИ В РЕЦЕПТІ. СПОЛУЧНИКИ ТА ПРИЙМЕННИКИ, ЩО ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ В МЕДИЧНИХ ТЕКСТАХ

Кількість годин: 7

Перелік навчально-методичної літератури

Прокопчук, Л.С. Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

План:

1. Числівники кількісні та порядкові.
2. Позначення грамів, мілілітрів, відсотків в рецептах.
3. Прописування крапель і позначення їх кількості римськими цифрами.
4. Латино-грецькі словотворчі елементи числівників у назвах препаратів.
5. Грецькі числівники-префікси в хімічній номенклатурі.
6. Прислівники, що вживаються в рецептурі: *statim, cito, ana, quantum satis, aseptis, forte* тощо.
7. Вирази із займенниками, що вживаються в рецептурі: *pro me, per se, da tales doses, cui adde*.
8. Вживання прийменників та сполучників, що трапляються у фармацевтичній термінології та рецептурі.
9. Сполучники, що трапляються в медичних текстах та рецептурі (*et, ut, seu*).
10. Прийменники, що вимагають знахідного відмінка (*ad, ante, contra, per*).
11. Прийменники, що вимагають орудного відмінка (*cum, ex, sine, pro*).
12. Прийменники, що можуть траплятися з двома відмінками (знахідним й орудним): *in, sub*.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ (підручник с. 109 – 111, 113, 116 – 117).

ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Провідміняти словосполучення:

unus sirupus, unum gramma, grammata dou, tria folia

Вправа 2. Виділити числівники-префікси, вказати їх цифровий еквівалент:

Dimexīdum, tabulettae “Tetravitum”, Octadīnum, dragees “Hendevītum”, Trimesaīnum, Hexamedīnum, tabulettae “Decamevītum”, Dicaīnum, Pentoxylum, Trioxazīnum, tabulettae “Panhexavītum”.

Вправа 3. Перекласти українською мовою:

Recipe olei jecōris Aselli grammata centum. Viola tricōlor, Leonūrus quinquelobātus, Menyanthes trifoliāta, Platanthēra bifolia, Oxycoccus quadripetālus plantae medicātae sunt. Medicamentum compositum plerumque

quattuor ingredientia habet: primum remedium cardinale vel basis vocatur, secundum adiuvans, tertium corrigens, quartum constituens vocatur. Recipe massae pilularum quantum satis, ut fiant pilulae numero quadraginta. Praepara pulvères subtilissimos numero duodecim. Sume guttas tincturae Convallariae ter pro die.

Вправа 4. Перекласти на латинську мову.

З водою, у пляшці, у баночці, протягом години, під папір, під папером, із трави конвалії, від гіпертонії, у фармакопеї, під язик, під язиком, проти ангіни, в аптеках, з ягодами лимонника, у таблетках, у вену.

Вправа 5. Перекласти латинською мовою:

Йод в чистому вигляді. Приготуй підшкірну ін'єкцію для мене. Змішай, щоб утворилася емульсія, до якої додай ... Змішай, щоб утворилася пілюльна маса, з якої нехай сформуються пілюлі числом 10.